

Přítomnost

ROČNÍK IX

V PRAZE 13. DUBNA 1932

ZA KČ 2.—

Můžeme se střední Evropou čekat?

H. RIPKA

Polemika o pětiletce

FERDINAND PEROUTKA

O čapkovské generaci

Baťa zaměstnavatel a jeho luxus

Dr. EVŽEN ŠTERN

Kam spěje sport?

Kdo je Svetozar Pribičević?

Ministerská rychlost a lidská krev — Živnostenská strana odešla z vlády —
Nařikající parlament? — Co čeká nového starostu ČOS? — Plzeň—Brno —
Stranická kázeň? Stranická diskuse? — Dopisy o „Ní“ — „Jednota nemajet-
ných a pokrokových studentů“

Půjčovna knih „MÍR“ Praha II, Vladislavova 2. Palác Báňské a hutní

NEJNOVĚJŠÍ ČESKÁ LITERATURA, JAKOŽ I NĚMECKÁ,
ANGLICKÁ A FRANCOUZSKÁ

odborní lékaři

Odborný ženský lékař Dr. Vepřovský,
Praha II., Václavské n. 67. Ord. od 2—5. Telefon č. 268-36.

NEKUŘÁKEM zaručeně
Informace zdarma! ve 3 dnech!
R. STEINBACH
KARLOVY VARY 348 g, pošt. schr. 158

ŠTÍHLOST docílíte přes noc
zevním vtrháním
Informace zdarma! bez hladovění
R. STEINBACH
KARLOVY VARY 348 h, pošt. schr. 158

Všechno vědět

a tím předvídat znamená jistotu ve všem počínání.
A vlastně ani není těžké státi se vševědoucím.

MASARYKŮV SLOVNÍK NAUČNÝ

přináší abecedně srovnané vědomosti o všech problémech životních. Najdete v něm životopisy, poučení o vědách exaktních, o filosofii, o národním hospodářství, o sportu, o historii, prostě o všem. Není to ideální průvodce životem? Šest svazků s hesly A-S po Kč 330.— (i na splátky za nezvýšených cen) na skladě u všech knihkupců nebo v nakladatelství
**ČESKOSLOVENSKÝ KOMPAS
S M Í C H O V**

Universita doma

Politickou činnost

tyto dny zemřelého zahraničního ministra rakousko-uherské monarchie hraběte Czernina posuzuje Bedřich Hlaváč ve své monografii

FRANTIŠEK JOSEF I.

ŽIVOT — POVAHA — DOBA

kteřá vychází v sešitech po Kč 3·90 v nakladatelství firmy
Fr. Borový, Praha II., Národní tř. 18. Právě vyšel 4. sešit.
Dostanete je u všech knihkupců.

NABÍDKY A POPTÁVKY

Poplatek za jednu noticku zaslany současně ve známkách obnáší Kč 10.—, služby a práce Kč 5.—

Pokoj s předsíní a koupelnou pod uzavřením, i nezařízené, najmu pokud možno ve vnitřní

Praze. Nabídky do adm. t. l. pod č. 100.

Hledám překladky z francouzštiny.

— Nabídky do adm. t. listu pod č. 102.

Koupím skříně na knihy, starší. Nab.

pod zn. „Levné“ do adm. t. l. pod č. 103.

Insertního akvizitéra — seriosního

přijme administrace kulturního týdeníku. Nab. do adm. t. l. pod č. 104.

Prodám bibl. bezv.

výt. A. S. Puškina „Car Nikita“ na off. papíru. Zn. „Knihomil“ do adm. t. listu pod č. 101.

DOPISY URČENÉ PRO TUTO RUBRIKU OZNAČUJTE: NABÍDKY A POPTÁVKY A ČÍSLO INSERTU

OBSAH 14. ČÍSLA PŘÍTOMNOSTI: FERDINAND PEROUTKA: Polemika o pětiletce. — **SVETOZAR PRIBIČEVIČ:** Jihoslovanská diktatura. — **DR. VL. BRDLÍK:** Něco o doktrinářském boji proti skutečnosti. — **A. J. URBAN:** Máme nadání k filmu? — **O. VOČADLO:** Angličtina pro každého. — Zase o stranách a penězích. — Vnitřní choroba politických stran vyvrcholí? — „Nemajetné a pokrokové studentstvo.“ — Štursův „Raněný“ se hlásí. — Omladina a omladináři. — Amerikanisace a Lindberghův běžný případ. — Zklamané iluze? — Dopisy o „Ní“.

Přítomnost

za redakci
odpovídá **Ferd. Peroutka**

nezávislý týdeník

vychází ve středu v nakladatelství

FR. BOROVÝ V PRAZE II., NÁRODNÍ TRÍDA 18
Telefon číslo 390-51 až 54 — Účet poštovní spořitelny číslo 35.622
PŘEDPLATNÉ NA ROK Kč 100.—, NA PŮL ROKU Kč 50.—,
NA ČTVRT ROKU Kč 25.—, JEDNOTLIVÁ ČÍSLA Kč 2.—
Užívání nov. známek povoleno řed. pošt a tel. v Praze č. 13301-24-VI z 10/1 1924
TISKEM KNIHTISKÁRNÝ ORBIS, PRAHA XII., FOCHOVA TRÍDA 62

Můžeme se střední Evropou čekat?

Radost z nezdaru.

S jakýmsi zvláštním zadostiučiněním bylo u nás s mnoha stran zdůrazňováno a vítáno Benešovo prohlášení, že na středoevropskou úpravu, která se stala předmětem mezinárodní diskuse, můžeme čekat. A sotva došly zprávy o neúspěchu londýnské konference, pospíšil si „Venkov“, aby volal „pány z vandru po cizině a po střední Evropě domů“; neboť „proč se raději nedohodnout doma, jak pomoci vlastními prostředky zemědělství a průmyslu?“ Pan dr. Hajn, který v rozporu s drem Kramářem vyslovil se proti podunajské dohodě, jistě spokojeně se usmíval nad mrzutými a rozladěnými tvářemi londýnských konferenčníků, rozjíždějících se s nezdarem a kyselostmi domů. Spokojeni jsou tedy agrárníci, ačkoli nedovedli ani vlastními, domácími prostředky pomoci našemu zemědělství. Tak zvanými vlastními prostředky, mařícími výhodné obchodní úmluvy, bez nichž vývozní průmysl hrozně strádá, zasadili už těžké rány našemu průmyslu. Spokojeni jsou dále naši nadvlastenci, jejichž nejvýraznějšími vlastnostmi jsou krátkozrakost, fantastičnost a negativnost; nevidí si na špičku nosu, nemají potuchy o skutečném dění a skutečných vývojových silách, deklamují fráze, vykládají, co nemá být, ale nikdy nedovedou povědět, co se dělat má. Mohou být spokojeni a klidni ostatní, kteří si lámou hlavy, jak pomoci zemědělství i druhým výrobním odvětvím, a kteří se sice vlastenectvím denně nezaklínají, ale denně se starají, jak nejlépe zajistit státní potřeby a zájmy?

Co bude, jestli se to nepodaří?

Zůstane-li vše při starém, bude-li se nečinně přihlížet k podunajským nepořádkům, zhroutí se Maďarsko a Rakousko. Může nám být lhostejno, zbankrotují-li dva sousední státy? Nebyli jsme už citelně zasaženi bezesmluvním stavem s Maďarskem? Není už dost zoufalého volání o pomoc se strany našeho vývozního průmyslu, který se dusí pod příkrovem všech těch možných a nemožných opatření devisorých, a čert ví jakých ještě, kterými se uzavírají zahraniční trhy? Maďarský a rakouský bankrot zničil by i poslední zbytky hubených obchodů. Zhoršil by se tím i stav v Jugoslavii a Rumunsku, který je více než neutěšený; i toto zhoršení pocítili bychom velmi nepříjemně.

Ale nezapomínejme, že není zle jen v těchto státech. Německo drží se tak tak nad vodou. Neupraví-li se brzo reparace a mezispojenceké dluhy, i Německo přiblíží se k bankrotu. Co by to znamenalo pro Evropu a pro nás zvláště, rozpozná nejomezenější mozek. Hospodářsko-finančními a sociálními otřesy chvěla by se i naše půda. Máme-li dnes přes 600 tisíc nezaměstnaných, neměli bychom jich pak méně. Hýbá-li se už nyní komunismus, pohnul by se velmi bojovně, kdyby se dosavadní mizerie rozmnožila a naděje na zlepšení zmizela. Zvětšily by se také

vyhlídky českých a německých fašistů, ať už se jmenují jakkoli. Rozvrat je vždy kvasinkami do těsta extrémismu a dobrodružnosti všeho druhu.

Z toho vandru po cizině a po střední Evropě nemůžeme se vracet s bezstarostným klidem domů. Kdyby zcela ztroskotala možnost podunajského hospodářského sblížení, starostí by nám přibylo až příliš, a ukázalo by se, jak naše vlastní prostředky, jak pomoci zemědělství a průmyslu, nejsou neomezené. Říká-li dr. Beneš, že můžeme čekat, musíme si připamatovat, že tak mluví zahraniční ministr a že je povinen tak mluvit. Ale nemůže to znamenat více, než že můžeme čekat déle než ostatní, protože naše poměry jsou lepší a výhodnější. Znamená to dále, že jsme stále tak silni, abychom se mohli vzepřít, kdyby se nám vnucovaly návrhy, neslučitelné s našimi zájmy. Ale rozhodně ministrova slova nemohou nás povzbuzovat k tomu, abychom ztratili zájem na podunajském uspořádání. Jak velice jsme na něm zainteresováni, vyložil přesvědčivě právě zahraniční ministr. Právě proto neustále vandruje po cizině a střední Evropě, a bylo by nejen chybou, nýbrž zločinem, z kterého by se nikdy nemohl ospravedlnit, kdyby tak nečinil. Bylo by neodpovědné a neodpuštělné, kdyby námi nebyl při tomto svém putování podporován.

Náš poměr k Podunají.

Je pravda, že jedinou nebo nenahraditelnou podmínkou naší existence není podunajská hospodářská dohoda. Nepodaří-li se, nikdo rozumný nepochybuje, že se i bez ní udržíme. Dobře se upozorňovalo, že náš vývoz je jen zčásti účasten v podunajské pánvi a že proto je příkazem naší politiky, aby se její péče rozprostírala po celé Evropě i po ostatním světě. Ale stejně je potřeba upozornit, že podunajská kvota našich obchodních styků není nepatrná a že by se nám značně přitížilo, kdyby se zmenšila. Od r. 1925 do r. 1930 vyváželi jsme do Podunají každého roku přes 30% z veškerého svého vývozu, a tyto čtyři země (Rakousko, Maďarsko, Jugoslavie a Rumunsko) hradily přes 17% celkové naší dovozní potřeby. Nalézáme tedy pro třetinu svého vývozu odbytiště v Podunají, a dovážíme odtud asi pětinu všeho, co potřebujeme.

O jak velké jde obnosy, je patrné z těchto cifer: V příznivém roce 1928 prodali jsme do čtyř uvedených států zboží za 6.441 milionů Kč, a koupili z nich zboží za 3.278 milionů Kč. Celkový vývoz činil toho roku 21.224 milionů, celkový dovoz 19.208. Roku 1930 při značně již mezinárodní hospodářské tísní obchod poklesl: vyvezli jsme tehdy celkem za 17.495 milionů, z toho do Podunají za 5.580 milionů, dovezli jsme celkem za 15.727 milionů, z toho z Podunají za 3.135 milionů. Rok 1931, rok hluboké a všeobecné krise, nemůže sloužit za měřítko k posouzení normální situace a skutečných možností. Ukazují-li nám uvedená čísla, jak intenzivní byl náš obchodní styk s Podunajím, ačkoli obchodně politické vztahy

nebyly pořádně upraveny, naznačují zároveň, jak by vzrostli, kdyby došlo k těsnější hospodářské součinnosti mezi pěti podunajskými státy, ale také připomínají, jak bychom utrpěli, kdyby hospodářský a finanční úpadek omezil nebo dokonce znemožnil vzájemnou výměnu statků. Jak bychom byli postiženi rozvratem v Maďarsku a v Rakousku, je patrné z toho, že tyto dvě země jsou pro nás obchodně politicky nejvýznamnější. Z 30%ního našeho podunajského vývozu připadalo v r. 1928 na Rakousko 14.72% (3125 milionů Kč), na Maďarsko 6.91% (1468 milionů Kč); v podunajském dovozu, činícím toho roku 17% z celkového dovozu, participovalo Rakousko 7.51% (1443 mil. Kč) a Maďarsko 4.42% (849 mil. Kč). Rakousko s Maďarskem krylo tedy zhruba dvě třetiny našeho obchodu s Podunajím. Na těchto zemích musí nám velmi záležet, jejich osud nemůže nám být lhostejný. Povede-li se jim zle, nebude dobře ani nám. Zhorší-li se stav v Podunají, znemožní-li žárlivá řevnivost velmocí nápravu, neuskuteční-li se hospodářská součinnost podunajská, budeme se mít co ohánět, abychom přestáli veliké potíže, které by z toho vznikly. Ta doba zlých zkoušek byla by tím krušnější, čím méně je naděje, že se světové hospodářství brzo zotaví. Ať soudíme o příčinách hospodářské krise jakkoli, i kdybychom nechtěli uznat, že je to krise strukturální, jejíž řešení je nemožno bez pronikavé změny hospodářských a sociálních rádnů, v každém případě musíme se připravit na řadu velmi hubených let. Také proto neměla by se zdržovat akce, směřující k hospodářskému sblížení středoevropskému. Zajisté, tím by se, jen tím, krise neodstranila, ale ulehčilo by se nám i všem ostatním. Aspoň trochu starostí bylo by s nás snáto, a především zažehnálo by se nebezpečností katastrofy rakouské a maďarské, kterou by byli všichni zle potrefeni, a my zvláště.

Velmocí, Panevropa a Podunají.

Podunajská dohoda byla by nadějným a povzbudivým krokem kupředu. Jejím předpokladem je dohoda velmocí, ale bylo by také jejím následkem sblížení a spolupráce mezi velmocemi. Výhody, které by z ní plynuly nejen pro státy přímo zúčastněné, nýbrž i pro velmocí a všechny státy, mající čilejší styky s touto oblastí, podněcovaly by snahy o podobnou dohodu v širším rámci evropském. A tak ti, kteří správně tvrdí, že nám nestačí jen úprava podunajská, že naší hospodářskou potřebou je řešení evropské, měli by zvláště podporovat akci podunajskou, jejíž zdar může povzbudit snahy o hospodářskou Panevropu. Bylo by zvrácené pro Panevropu, dnes ještě neuskutečnitelnou, přezírat a podceňovat Pandanubii, která je v dosahu reálné možnosti a která by byla etapou na cestě k Panevropě. Je vždy lépe, mít vrabce v hrsti než holuba na střeše.

Kdyby se akce podařila.

Říká se ovšem také, že ani ten vrabec za mnoho nestojí a že pro nás nemá zvláště nyní ceny. Naši vývozcí upozorňují, že při dnešním stavu nelze mnoho vyvážet do Maďarska a Rakouska, protože tyto země nejsou s to, aby platily. A naši finančníci úzkostlivě strážejí korunu. Jsou to pochybnosti a obavy pochopitelné a značně oprávněné. Třeba však

připomenout, že předpokladem hospodářské obnovy v Podunají je vydatná finanční pomoc, kterou má být podepřeno především Rakousko a Maďarsko. Pomoci je ochotna Francie, splní-li se známé podmínky, které klade, a finanční sanace účastnily by se v menší míře i jiné státy. Tím by se uvolnily devisové a jiné brzdy, a obchod by se počal rozbíhat. V první chvíli nepřinesly by rychlého zlepšení ani preference. Nelze však pochybovat, že by se příznivé důsledky dostavovaly velmi brzo. Zastavená výměna statků rychle by se rozproudila a rozmnožovala. Ale i kdyby se tyto naděje ukázaly přehnané a tempo bylo pomalejší, než soudíme, poměry by se přece jen zlepšovaly. Několika podunajským zemím hrozí katastrofa, která by přiostrčila nesnáze ve všech sousedních státech. I kdyby se jen zabránilo této pohromě, bylo by pro tuto chvíli vykonáno dosti. Ale výsledky podunajské akce byly by nesporně mnohem větší a kladnější. Nenačerpalo by nového vzduchu jen dusící se hospodářství. Hospodářským sblížením a čilejší součinností tvořilo by se i dýchatelnější ovzduší politické, mírnily by se nenávisti, rozptylovaly předsudky, zmenšovaly antagonismy, a tak by se připravoval zítřek i pro dorozumění politické a pro pokojné a spravedlivé vyřizování sporů, které dnes rozdělují podunajské státy.

Nemůžeme pasivně čekat.

Z uskutečnění podunajské hospodářské dohody měli bychom hospodářsky, ale i politicky jen zisky, žádné ztráty. Ani jeden z našich skutečných zájmů nebyl by ohrožen. Máme všechny důvody, abychom si přáli zdaru a abychom lhostejně nevyčkávali, jak všechno dopadne. Je v našem zájmu, abychom nečekali, protože v prodlení skrývá se nebezpečnost, aby nebylo pozdě. Je naší povinností, abychom podle svých sil působili k urychlení akce. Podaří-li se, nezávisí ovšem jen na nás, ale také na nás. Pasivita byla by škodlivá. Velmi cíle aktivnosti je třeba.

Německo a my.

Záleží ovšem na tom, aby se dohodly velmocí. Ale i k tomu můžeme prospěšně působit. V Berlíně a v Římě tváří se zatím nevlídně a nedůvěřivě. Zvláště Berlín podal návrhy, které by mohly vyvolat komplikace velmi nežádoucí: místo smíření a spolupráce došlo by k nepřijemným rozmíškám. Ale není ještě ztracena naděje, že se smíří hlediska velmocí. V otevřené a přátelské diskusi mnoho lze vyjasnit. Ostatně tato mezinárodní diskuse teprve byla vlastně zahájena. Na dlouhé rozpravy není ovšem času, nemá-li se zatím zřítit, co se má podchytit. Není třeba dlouhé, ale užitečné, věcné a upřímné rozpravy. Kdyby Berlín pozorněji poslouchal Prahu, rozptýlilo by se mnoho z jeho nedůvěry, kterou se třebas bez důvodů naplňuje, kdykoli se ozve Paříž. V Praze povědělo se velmi jasně a závazně: Nic bez Berlína a Říma. To znamená, že se chceme dohodnouti s Berlínem a Římem. Říkáme Němcům otevřeně, čemu bychom se nikdy dobrovolně nepodrobili. Ale stejně otevřeně doznáváme, že si přejeme přátelství a součinnosti s Německem. Je to v našem zájmu, který může popírat jen pomatený mozek. Německo může v nás mít velmi ochotné spolupracovníky a dobré, spolehlivé přátele. Nejen Rakousko, nýbrž i Československo zaručovalo by Německu, že v Podunají

nevznikl by blok, obracející se nepřátelsky proti němu.

Přejeme si velmi podunajské dohody. Prospěla by nám a všem ostatním. Nebylo by správně, nečinně čekat. Je mnoho důvodů, aby se s ní pospíšilo.

H. Ripka.

p o z n á m k y

Stranická kázeň? Stranická diskuse?

Nutno stranickou kázeň uznávati; ve stranách, které mají desetitisíce členů a statisíce voličů, nemůže si každý dělat, co chce. Strany v celku nikoho nenutí, aby do nich vstupoval; mají ovšem přirozený zájem, aby byly co nejpočetnější a nejsilnější, ale lidé do nich vstupují dobrovolně, což znamená, že se musejí podrobit stranické kázní. Může svoje názory a přání, námítky a nesouhlas, kritiku taktiky strany a jednání osob uplatnit demokraticky ve straně. Ale tu se již silně rozchází teorie s praxí. Ta stranická demokracie v praxi je právě tak málo ideální, jako demokracie v praxi vůbec. Demokracii u nás nepomůžeme ničím více než jiným, než neustálým zlepšováním stranické demokracie. Příklad Stříbrného byl takovým případem, kde stranická demokracie selhávala a selhala. Nálada v mase příslušníků strany se tehdy dokonale rozcházela náladou ve vedení. Železničáři na stanicích a kováři v továrnách, listonoši na poštách tehdy otevřeně sakrovali na Stříbrného, ale ve vedení Stříbrný měl ještě dobrou posici. Byl porovnáván s Husem a Havlíčkem. Kdyby byl tehdy někdo z této strany napsal otevřeně něco proti posl. Stříbrnému, byl by se byl dopustil porušení stranické kázně, přes to, že měl pravdu. Příklad Vrbenského, Krejčího, Kozáka a Dandy byl z velké části takovým případem. Tu se začíná otázka stranické kázně; musí být zachována tam, kde je potřebí ve straně odporovat zlému, kde je přímo povinností vyslovit nesouhlas?

Byla-li ražena slova, že demokracie je diskuse, pak i stranická demokracie musí být postavena na zásadu diskuse. Namítne se: strany to uznávají. Každý ve straně v příslušném místě má možnost se dotazovat, navrhomat, interpelovat. Kteréhožto práva se hodně využívá, abychom nakonec viděli, že to přece jen neklape. Vedle oficiální diskuse běží diskuse, pro niž neplatí jednací řád, řečnické lhůty, řečnické obraty. Je to hovor od úst k ústům, hovor o zjevech ve stranách — ve všech bez rozdílu — které by ve straně a ve stranách být neměly. Jsou to zprávy přejaté z druhé, třetí ruky; a zase zprávy, které přinesli lidé, kteří se odvolávají na jednotlivá jména; jak se dopátrat, co je na nich pravdy? Aby se nikomu neukřivdilo, ale zase se nic netutlalo, co se tutlat nemá? Vznik těchto různých zpráv, které jsou kolportovány a rozebírány od úst k ústům, umožňují hodně naše politické strany. Jejich vedení. Vytýká se, že vláda mlčí. Ale komuniké o schůzích výkonných výborů a parlamentních klubů jsou stejně lakonická — ne-li ještě lakoničtější — než komuniké o poradách politických nebo hospodářských ministrů. Někdy tato komuniké stačí asi tak právě na to, abychom se dozvěděli o tom, že ta či ona instituce strany sešla se za předsednictví toho a toho. A že jednala o běžných záležitostech. Snad pod ten pojem „běžné záležitosti“ byla zahrnuta ta neb ona námítka proti tomu či onomu, snad se ukázalo, že to byla pomluva, snad to byla pravda a dostal důtku, snad se jednalo o to, jak tomu či onomu umožnit t. zv. odchod. Ale kdož ví? Něco z jednání generality se dozvědí, trochu mluví, a tak to jde dál. Ale není přímé informace straníkům. A není přímého informování vedoucích klubů strany z těch vrstev členů a voličů, které tvoří základ strany.

Tu by bylo na místě umožnit publicistickou diskusi v rámci jednotlivých stran. Jsou nemístné obavy stran, že by si tím ublížily. Národní demokracii neublížila kritika v „Demokratickém Středu“, ale ublížila jí taktika pp. Sise & Hlaváčka, proti níž se „Dem. Střed“ stavěl. Komunistům neublížila diskuse, kterou čas od času pod řádným dozorem a za bezpečnostních opatření prováděli, třebaže si v ní řekli leccos ostrého; zahrabe je jednou jejich nesprávná politika a taktika. Je přirozeno, že taková otevřená stranická diskuse byla by proti srstí mnohým těm, kteří sedí ve stranách jako v teplé zaplivaných hospůdkách, kde shánějí výhody, protekci atd. pro své příbuzné a známé. Těchto parazitů stran není potřeba šetřit, a jsou to právě tito paraziti, jimž tak dobře svědčí zatuchlý vzduch

stranických klik a známostí, kteří by byli neradi, kdyby k nim proniklo trochu zdravého vzduchu. Strany v takové publicistické autokritice měly by zdravý korektiv. Poznaly by, že ti, kteří chtějí ukázat veřejně prstem na bolesti ve straně (když to nelze vyřídit uvnitř strany), nejsou nějakými úchylnými, nějakými pravičáky, levičáky, bolševiky (to jsou různé názvy pro takové lidi), že jsou to dobří straníci, kteří m. j. i svou veřejnou kritikou chtějí prospět straně, vidíce v ní prostředek k dosažení cílů, s nimiž souhlasí.

Otevřená kritika stran z oblastních vad nemůže stranám uškodit tak, jako škodlivé jednání těch, kteří nutnost této kritiky vyvolávají. V každé straně je celá řada těch, kteří z takové kritiky by neměli velkou radost. Mají být překážkou této zdravé kritiky? Kritiky, která by umožnila vedoucím kruhům poznat náladu ve straně lépe, bezprostředněji než to umožňuje ta složitá hierarchie strany? Neumožní-li strana tuto zdravou a veřejnou autokritiku, uzavře tím ventil, kudy by unikalo nebezpečné napětí, které se pak projeví jinde, a až destruktivně. Proč by naše péro mělo právo kritizovat vše, jen ne to, co je v rámci strany? Reformování stran u nás má tu velkou vadu, že straník z jedné strany reformuje jen strany druhé. Je dobrá kritika stran ostatních. Je nutná! Ale má se zastaviti péro, když jde o kritiku vlastní strany? Ne z nějaké touhy kritizovat za každou cenu, ale proto, aby taková kritika přispěla k objasnění věci, které jest nutné, věci, kolem níž všichni chodí jako kolem horké kaše, při čemž strany jako by se domnívaly, že se to spraví fortwurstlováním?

Proč reformovat stále ty druhé strany? Když víme, že lidi strany, v níž jsem, to tak nebolí, jako to je v jiných stranách. Je bolí více, že se jim stále z té neb oné strany vrací — abych uvedl příklad — jméno Bechyně. Jednou je to ministerstvo pro zásobování lidu. Čekalo se od něho více. Po druhé, po třetí atd. jsou námítky proti Bechyni povahy osobní. Námitek celá řada. Co je na nich pravdy? Socialismus je věci osobní důvěry. Jak má jednotlivec zkoumat oprávněnost těchto námitek? Kde se dopátrat pravdy? Vidím, že některé vůdce mají lidi rádi, že jim věří na slovo. Jsou jiní — na př. Biňovec, Seidl a j. — kteří daleko nemají té přitažlivosti. Proč? Kde se dopátrat, proč nemají té přitažlivosti? Nestačí kolem toho jen obcházet; nedovedou-li strany být rozhodné, nastává situace, kde jednotlivci musí jednat na vlastní pěst.

Nebzude nic jiného než aby základna stranické demokracie byla slušně rozšířena, tak aby o některých taktických i osobních otázkách se mluvilo ve veřejné diskusi. Nahlížejí to dnes lidé ve všech stranách, neboť vidí, že dnešní stranický systém v mnohém oddaluje strany od jejich nejvlastnějšího poslání.

V. Gutwirt.

Ministerská rychlost a lidská krev

Za sebou tři zprávy „Lidových novin“, na nichž jsou nejzajímavější data:

ee - Most 24. března.

Za napaté nálady v severozápadním uhelném revíru při obecné tísní a také v hornictví stále rostoucí nezaměstnanosti šíří se rychle stávkové hnutí, k němuž dala podnět výpověď osazenstva na Humboldtově jámě. Tímto osudem se cítí ohroženi také horníci, kteří dosud pracují, a to je vede k jednotné frontě proti skutečným nebo domnělým úmyslům společnosti, vypovídat z práce. Tak včerejší divoká stávka je na nejlepší cestě změnit se v obecnou protestní stávku v severozápadním uhelném revíru. Organizace sledují rozšíření stávky s obavami, nejsou však zřejmě s to potlačit pochopitelný výbuch úzkostné nejistoty u tisíců dělnictva. Nálada je nanejvyšší rozčilená a stávka zachvacuje důl po dolu. Hnutí pro zastavení práce, které propuklo včera dopoledne na šachtě Humboldt a dopoledne se rozšířilo na další šachty...

gel - Praha 26. března.

Zprávy z Mostu utvrzují v přesvědčení, že stávka horníků je opravdu projevem nouze a sebeobranou lidí, ohrožených bídou, jaké v republice není rovno. Tím více vyniká občanská dobrovolná kázeň horníků a jejich rodin.

Zítřka v neděli se koná v Mostě porada poloúředních činitelů, protože na úřední jednání chybí předpoklady: stávkující nemají mluvích a stávka nebyla řádně vyhlášena. Napopak ovšem jsou si úřady zvláště místní plně vědomy, že dlouhá léta strádání rozšířila mezi obyvatelstvem množství nemocí z podvýživy a že je za každou cenu třeba horníkům pomoci...

ad - Praha 30. března.

Ministerstvo veřejných prací se rozhodlo vyjednávat s Petschkovým koncernem o podmínkách skončení stávky

v severočeském uhelném revíru. Na dnešek je pozván do Prahy do ministerstva generální tajemník Petschkových závodů Löcker. Také ministr vnitra dr. Slávik byl telegraficky povolán do Prahy.

Je jistě pochopitelné, že úřední státní aparát nemůže v rychlosti nikdy soutěžit s rychlostí, na niž jsme zvyklí u soukromých úřednických aparátů, již pro naprostou závaznost svého jednání a bezpodmínečně nutnou zákonnou korektnost. Nicméně kde jde o tisíce hlav hnaných do krajnosti a do vzteků, kde snáze než co jiného třeskou výstřely a letí kameny, kde jde o lidskou krev ať četníků nebo ostatních občanů, tam potřebujeme na vedoucích úředních místech lidi, kteří bez vyzvání a bez diet dovedou překročit úřední hodiny, bez pobídky nasadí sváteční volno, kteří dovedou rychle včas a sami jednat.

Zde šlo o dny nebo týdny svévlnného průtahu. Máme ještě jednu úřední liknavost, pro kterou rok co rok vyteče lidská krev. Stůj zde na doklad další zpráva:

ČTK - Praha 3. dubna.

V sobotu v 19.20 hod. srazil se vlak číslo 5244 jedoucí z Vysokého Mýta do Chocně na křižovatce na státní silnici Zámorsk—Vysoké Mýto s osobním autem značky RS 3727. Řidič auta, 31letý Jacques Agranat z Paříže, byl zabit, dáma ve voze jedoucí, jejíž totožnost nebyla dosud zjištěna, zemřela po převozu do nemocnice ve Vysokém Mýtě. Dráha dodržela všechna předepsaná opatření.

Nuže, pánové, nestačí, aby dnes „dráha dodržela všechna předepsaná opatření“. Tato opatření postačila tehdy, kdy forman převáděl koně za uzdila přes trať nebo kdy se sami koně zastavili u spuštěných zábran, když vozka spal. Dnes nestačí již zábrany a do nebe volajícím lajdáctvím jsou nechráněné přejezdy.

Pánové, musíte se smířit s tím, že automobily jsou na světě a na silnicích, musíte je prostě jednou vzít na vědomí. Postavit bílé, nepřehlédnutelné kříže před přejezdy nestojí jmění. Ale cena nesmí být uvažována, když na druhé straně vah tíží lidská krev. Nestojí jmění, když přidáte na stojící již vedení dva dráty a u přejezdů, jede-li po trati vlak, rozsvíte výstražná, daleko viditelná světla. Zábrany dnes nestačí, nezabrání již vjezdů auta na trať, nesešlápnou-li řidič včas brzdy. Konečně, nevymlouvejte se na krizi.auta a neštěstí tu byla již dříve než ona a neučinili jste ani tehdy svou povinnost. Svůj účet a svědomí zatěžujete ročně novými desítkami lidských životů. Necháte si je klidně připisovat na účet dál? jpa.

Živnostenská strana odešla z vlády:

stala se obětí své vlastní politiky. Tak dlouho se tvářila opozičně, tak dlouho hrozila vystoupením z většiny, až nezbylo jiného, než aby ministr Mlčoch podal demisi. Volá se po hospodářském plánu; hospodářskou krizi nelze řešit prostředky, nýbrž prostředky. A v takové době krajně vážné se t. zv. politická situace tvořila kolem sporu vůdčí živnostenské strany, kolem toho, jak to zařadit, aby tato strana mohla zůstat ve vládě a měla při tom pro své lidi a libi. Svým postupem v poslední době připravila se hodně o svoji politickou vážnost. Představovala se jako strana, která v době, kdy je potřebí politiky širších obzorů, rozpačitě se dívala jedním okem na svého voliče, druhým na výhody, které jí plynuly z účasti na vládě. Ovšem, nemusilo by být živnostenské strany, kdyby národní demokracie se byla trochu konkrétně starala o živnostenské vrstvy; a nejen to: zbytečnou konečně živnostenskou stranu možno odstranit, dovedou-li druhé strany, jejichž existenci oprávnění jest širší, řešit problém živnostenský a obchodnický. Tu ovšem živnostenská strana nadělala hodně škod, tím, že z těchto vrstev vytvořila netýkavku, která se brání všemu tomu, co by sice živnostníky a obchodníky nepoškodilo, ale donutilo je k větší pružnosti, hybnosti, k tomu, aby jejich sociální funkce byla lepší, účelnější než tomu bylo dosud. Úzkoprsé ochranářství v našich živnostech, těžkopádnost meziobchodu, desorganizace meziobchodu atd., to jsou věci, které nutno řešit. I v zájmu živnostníků a obchodníků.

Agrární strana při odchodu živnostníků z vlády by měla bilancovat, zda pro ni bylo skutečným ziskem, že vzala živnostníky pod svou ochranu. To je též problém, jako otázka majitelů domů. Na venkově rolník nemá mnoho styčných bodů s živnostníkem a řemeslníkem. Jejich zájmy se často velmi rozcházejí. Ještě méně má styčných bodů zemědělec s městským majitelem domu. Takticky možno tento postup chápat. Bylo by potřebí spočítat, zda zisk je úměrný tomu, že těmito aliancemi se vytvořily zbytečné a bolestné třetí plochy. V. G.

Naříkající parlament?

Stěžuje-li si senát, že je poslaneckou sněmovnou odstrkáván, naříká poslanecká sněmovna zase na vládu, a to často týmiž slovy. Poslanecká sněmovna naříká, že vlada jí bere práci pod rukou, že ji nedovede zaměstnat, že jí svolává, ač není pro ni kousek kloudné práce, že ji degraduje na hlasovací mašinerii, že jí nerespektuje. Stížností je bez konce. Jak se to stalo, že poslanecká sněmovna byla tak odstrčena? Je to nějaká bezvýznamná korporace, která si musí nechat líbit, zachází-li s ní vlada dobře či špatně? Je to korporace, která nemá možnosti, aby hájila svá práva? Může si u nás stěžovat parlament na vládu, když osud vlády je v rukou parlamentu, když parlament může vládu porazit a donutit k podání demise? Může naříkat parlament na vládu, když ve vládě nesedí nikdo jiný než členové parlamentu? Může si parlament naříkat na vládu, když veškerá moc zákonodárná, moc povolovat rozpočet je v rukou parlamentu? Je parlament, je poslanecká sněmovna sborem jednotlivců, kteří proti vládě nenajdou jiného prostředku než že utíkají na veřejnost, aby si jí postěžovali? K této situaci, v níž poslanecká sněmovna vystupuje v roli naříkajícího, by nemohlo dojít, kdyby sněmovna trvala na všech svých právech a hájila je přímo zárlivě. Situace je ovšem komplikována stranickými poměry; vývoj skutečně vedl k tomu, že vládě stačí, má-li zajištěný souhlas většinových stran a že pak jednání v parlamentě má více méně význam formální. Dovedou-li však strany hájit své právo mluvit do všech věcí, má totéž právo — právem ještě větším — hájit parlament. Autorita poslanecké sněmovny nevytvoří se naříkáním. Poslanecká sněmovna tu není od toho, aby naříkala. Stačí se jen podívat na práva parlamentu, abychom viděli, že má celou řadu možností, aby hájil svoji autoritu. Uvádívá se někdy, že každý bude mít tolik práv, kolik si jich vydobude. U parlamentu je situace jednodušší o to, že o tato práva nemusí již bojovat, že je má dána, zapísána, jen je — hájit. Důsledně a zárlivě. Pak bude méně naříkání na zlou vládu. V. Gutwirt.

Co čeká nového starostu ČOS?

V květnu rozhodne výbor ČOS., kdo stane v čele Sokolstva po zemřelém Scheinerovi. Mohlo být ovšem Sokolstvo letos této volby ušetřeno, kdyby bývalo poslechno výzvy nemocného dra J. Scheinera na podzim r. 1930, kdy dopisem doporučoval Sokolstvu, aby si v čelo postavilo muže mladšího a svěžejšího. Tenkrát hlas zkušeného vůdce nenašel ohlasu ve vedoucích řadách sokolských, ba naopak nasazeno všechno úsilí pražskými kruhy, aby byl Scheiner v čelo Sokolstva při jarních volbách minulého roku znova postaven. Varovali před tím velmi mnozí pracovníci, poukazovali na přepětí sil Scheinerových, poukazovali na nutnost klidu pro jeho osobu. — Náhla smrt Scheinerova nedovolila tomuto rozvážnému vůdci Sokolstva splnit ani to, co při své volbě před rokem slíbil. Ze totiž přijímá starostenství s podmínkou, že upraví cestu svému nástupci. Proto se krátce po jeho smrti — zásluhou Venkova (v čem by neměl tento list prsty!) — vyrojila na starostenství stolec kandidatura, která nebyla ani věcně ani osobně dobře uvážena. Byla to kandidatura ministra vnitra, dra J. Slávika. Myslím, že si to ministr Slávik od listů své strany nezasloužil, neboť každému jen trochu zasvěcenému do sokolských i politických věcí musilo být jasno, že tato kandidatura nemůže být vážně myšlena. Dr. Slávik jest muž nesporných schopností a také bystrosti. Dovedl na Slovensku vždy říci mužně své mínění, dovedl říci mužně své mínění také v řadách sokolských. Myslím, že my, kteří jsme pokrokového smýšlení, nezapomeneme mu nikdy, jak dovedl na valném sokolském sjezdě, když se jednalo o vytyčení ožehavých směrnic k otázkám dneška, to jest mimo jiné k politice, socialismu a náboženství, postaviti se po bok právě pokrokovějším směru a neváhal spravedlivě přiznati, že jest třeba mužně odpovědi i na otázky, ku kterým se hlásí značná část členstva. Neváhal tenkrát zdůraznit oprávněnost tohoto požadavku, třeba sám do socialistického tábora nepatřil. Říkali jsme tenkrát velmi mnozí, kteří jsme se na sjezdu v mnohých otázkách tak trochu báli slovenské brzdy, že se na sjezdu representant Slováků objevil v mnohém směru pokrokovější než mnohý český sokolský pracovník ze Slovenska. — Připomínám to proto, abych tím odmítl výtku, že snad píšou o nemožnosti kandidatury dra Slávika na úřad starostenství proto, že jsem jiného politického smýšlení než on. Podle mého mínění nemůže být starostou ČOS. dr. J. Slávik proto, poněvadž nemůže zastávat obě odpovědné a plně vyčerpávající funkce (ministra a starosty ČOS.) najednou.

Proč potřebuje Sokolstvo celého starostu? Ze dvou důvodů. Jedním jest celé to několikaleté interregnum, které nemocí

Scheinerovou v sokolském ústředí zavládlo. Zástupcové Scheinerovi nebyli muži na výši doby a ani dobře právě jako zástupcové býti nemohli. To mělo za následek, že k velkému vlivu v přemnohých věcech sokolských dostali se lidé, kteří by za plného starostenství starostu ČOS. se k ní nebyli nikdy dostali. Nebudu tu popisovati, co nedobrého a pro sokolský vývoj nezdravého tím bylo způsobeno, jaké ovzduší se vytvořilo na místech, která by měla býti ostatnímu Sokolstvu vzorem. Byla by to velmi trpká kapitola a proto ji raději nechejme stranou. Stačí, jsou-li si tohoto faktu vedoucí a odpovědní činitelé v Sokolstvu prostě vědomi. Nikdy se tak nevyjíždělo na sokolské pracovníky, ať jednotlivě anebo souhrnně lidmi, kteří k tomu měli nejméně práva, jako právě za toho interregna. Dotáhl-li to Věstník sokolský za této éry místo výměny názorů na svých sloupech k závodění s nějakým brusem českého jazyka, tedy jest to jen malý důkazem krise, kterou Sokolstvo ve svém vedení prožívalo a ještě prožívá. V době Scheinerovy choroby nejlépe se ukázalo, co to znamená pro tak velké těleso, jako jest Sokolstvo, když má v čele muže, který jest na svém místě a co to znamená, když tato hlava nemůže plniti své povinnosti a k slovu se dostanou pracovníci druhého aneb třetího řádu, mám-li to tak charakterisovati. Tedy nového starostu čeká jako první úkol: likvidovati trochu příliš dlouhé interregnum a s ním všechno, co nedobrého natropilo aneb pro budoucnost ještě připravilo. Nebude to úkol malý a ani úkol lehký. Zdolá ho jen osoba, která si bude vědoma plně odpovědnosti svého starostenství.

Ale hlavu Sokolstva a spolu s ním celé Sokolstvo čeká ještě úkol další. Víme, že minulého roku byla vlastně provedena také provisorní volba nového náčelníka ČOS. Tedy bude úkolem nové hlavy Sokolstva připravit půdu novému náčelníku ČOS. Nebude to úkol také snadný, ale nebude to úkol nepřekonatelný. Ale starostu ČOS. čeká velmi důležitý úkol ideový, vzhledem do budoucnosti. Dnes má Sokolstvo před sebou slet. To však není všechno, to nestačí přece k ideovému vytyčení poslání Sokolstva v národě vzhledem do budoucnosti. Bylo na příklad mnoho nedobrých zjevů v našem národním a také veřejném životě, k nimž Sokolstvo mlčelo právě tak jako naše ještě více mlčící Národní rada, kterou, zdá se, že u nás nedovede již nic přivésti z míry. — Sokolstvo jest letos ve znamení stého výročí narození Tyršova, ale významnější než sté narození musí býti, jak Sokolstvo pochopí význam Tyršův nejen v jeho době, ale především v době dnešní. Zda dovede se zhloubati do Tyrše tak, aby dovedlo vývojově pochopit poslání sokolství pro národ úměrně poslání, které mělo v době Tyršově Tyršem samým vytyčeno. Jsme na př. dnes namnoze svědky, že se dokazuje, že se neztotožňuje se sokolskou ideou, aby v Sokole pracovali mužové a ženy veřejně činní. Tito brádivové totiž zapominají, že Tyrš byl pětkrát zvolen poslancem. V tomto směru jest dokonce dále Sokolstvo na Slovensku než v historických zemích. Na Slovensku měli zupním starostou poslance (nebožtík evang. biskup Zoch), nyní mají v Bratislavě starostou poslance (dr. M. Ivanka) a nikdo se tam nad tím nepozastavuje. Tohle nedovedou namnoze v historických zemích pochopit a bojí se politiků jako čert kříže. Ohánějí se sokolstvím, brání se zatahování politiky do sokolství a při tom se sami ani nezačervenují, když právě oni jsou to, kteří nepěknou politiku zatahují do Sokola a nikoliv obráceně. — Než to všechno jsou malichernosti vůči tomu, čím chce býti Sokolstvo v našem národě v budoucnosti. Nestačí, chce-li býti Sokolstvo hybnou silou našeho národního života, aby Sokolstvo žilo ze dne na den, aby se scházelo, schůzovalo a vytyčovalo si program práce od jednoho výboru ČOS. k druhému. Sokolstvo musí míti před sebou jasný cíl, jak po stránce tělovýchovné tak také ideové a především ideové. Kdo mi dnes řekne, co míní dělat Sokolstvo velkého a významného po sletě? Co v dalších letech? — Dnes můžeme v mnohých a mnohých listech se dočísti různých názorů na Sokolstvo. Většinou však znamenají přezírání Sokolstva, podceňování. Víme, že v mnohém takovém projevu jest skryto jen kus neváživosti, ale nedá se všechno jen na tuto nectnost svěsti.

Bude tedy míti starosta ČOS. nejen společensky čestný titul, ale při tom velké úkoly před sebou. Shrnuji nejdůležitější: konsolidaci sokolského vedení a vytyčení Sokolstvu další cíle a poslání v národě, úměrně revoluční myšlenky Tyršově (vzhledem na jeho dobu), kterou musí Sokolstvo nejen plně pochopit, ale také si uvědomit, že také vývoj musí býti velikostí původní myšlenky úměrný. — Věřím, že Sokolstvo takového muže najde. Má před sebou úkol nesnadný, neboť starostovat po dru J. Scheinerovi, jehož váha v sokolském prostředí byla nesporná, vyžaduje osobnosti, která si toho bude vědoma a která dovede na minulou tradici navázat a v ní pak v duchu doby, v duchu vývoje pokračovat. Při tom také musí dohonit to, co se interregnem promarnilo. Bude-li chtíti míti Sokolstvo starostu ČOS.

na výši doby, tedy musí býti také výbor na výši, aby dovedl rozhodnout přímo a mužně a nedal se svěsti žádným tajemným i netajemným zákulisím. Musí rozhodnout tak, jak toho Sokolstvo pro zvýšení svého významu v národě potřebuje.

Fr. Loubal.

Plzeň—Brno

Uvádím nezkrácenou zprávu, otištěnou 8. dubna v „Lidových novinách“:

Dráha Plzeň—Brno. Nový stavební a finanční plán. vs - Praha 7. dubna. Přípravný výbor pro stavbu dráhy Plzeň—Brno pozval na dnešní odpoledne novináře, aby jim oznámil některé podrobnosti z nového stavebního a finančního plánu této dráhy, jenž byl vypracován v dohodě s čs. státními drahami a jenž dnes leží v rukou ministra financí. Dráha trati byla podle přepracovaného projektu zkrácena o 67 km na 290 km. Trať má býti zatím jednokolejná, avšak zařízena už pro druhou kolej. Půjde přibližně v přímce: Plzeň, Rožmitál, Příbram, Vočice, Velké Meziříčí, Brno. Dráhu má postaviti domácí společnost vybavená americkým kapitálem, po státu se žádá záruka 5—6 proc. výnosu investovaného kapitálu na 10 let po zahájení dopravy, nejvýš však 40 mil. Kč ročně. Toto zatížení státní pokladny má však býti vyváženo hospodářskými a finančními výhodami, které by stavba dráhy mohla přinést ihned. Uhrná výše investic se počítá nyní na 950 mil. Kč. Těchto 950 mil. Kč by mohlo znamenat oživení našeho hospodářství v příštích čtyřech letech, kdy by se dráha stavěla. To by znamenalo pro stát příjem na daních, který odhaduje přípravný výbor na 140 mil. Kč, ale i značnou úsporu na podporách v nezaměstnanosti a další výhody, které by přineslo hospodářské povznesení krajů, jimiž dráha povede. Dnes pak je ještě okolnost, že peníze na stavbu byly by poskytnuty ihned v dolarech a znamenalo by to značné posílení naší devisaové zásoby a vlastně jakousi valutovou půjčku pro náš stát. Dosud stojící zahraniční podnikatelé ve slově a jsou ochotni za uvedených podmínek dráhu na své riziko postaviti a provozovat, což by znamenalo možnost zaměstnanosti po čtyři leta 25.000 až 30.000 lidí na stavbě dráhy, která má značný význam strategický, hospodářský i kulturní.

Námět debaty je prostý: železnice nebo silnice?

V předešlých číslech „Prítomnosť“ jednala o konkurenci těchto rivalů. Z nich i z denního života víme, že jejich konkurence je těžká a ostrá. A důvod, proč uvádíme dnes tuto debatu na světlo boží, je předtucha, že železnice prohrává. Když ne rychle, tedy pomalu a tím jistěji.

Jde o vážnou věc: o oživení od světa odříznutých krajů, o ekonomii lidské a nákladní dopravy, o dávnou potřebu tohoto spojení, o práci tisíců a o náklad v miliardě. Rok od roku vidíme, že automobil a autobus ujíždá železnici chleba, že zatím co onen zlevňuje tato zdražuje, že na státní dráhy ročně stát doplácí. Naproti tomu v posledních dvou letech i u nás proráží autobusová lidová doprava na větší než okresní vzdálenosti. Máme dlouhé osobní státní linky (na př. Praha—Plzeň), dlouhé soukromé (Praha—Krkonoše, Praha—Paříž, Praha—Zlín atd.) a zvláště tyto poslední jsou levnější a stávají se oblíbenější než dráhy. Byly zde konečně před časem podrobně probrány výhody tohoto novodobého dopravnictví. Ale i doprava zboží ohromnými nákladními auty rozmáhá se u jednotlivých továren rok od roku více.

V této situaci, kterou musí viděti i uznati nejzarytější přítel koleji a která se sama, bez podpory a logicky z poměrů u nás i na celém světě rozvinula, máme investovati miliardu peněz z ciziny do nové, dlouhé dráhy.

Srovnajte, prosím, vývoj automobilové dopravy, sledujte křivku jejího vzrůstu i zvětšování její ekonomie a řekněte mi, kde bude za dvacet let. A dráhu Plzeň—Brno nestavěli bychom na dvacet, ale na sto let.

Je to věc veliká, zásadní. Nesnese asi dobře, aby se do ní pletl kde kdo a nemám tak v úmyslu ani já. Neříkám: nová, speciální silnice Plzeň—Brno byla by lepší. Prosím jen odborníky, aby nám tu vyjasnili tento problém. Nová silnice z Plzně do Tábora, odtud zlepšená existující již silnice přes Jihlavu do Brna a připojení tohoto silničního spoje na Prahu, jaký plán základu novodobého spojení po našem státě. Ne luxusní autostrada pro stopadesát kilometrů rychlosti dvanáctiválcových limusín, ale autostrada vyplývající z potřeby, autostrada tiše, užitečně a dobře sloužící.

Pánové z centrálních úřadů, stavitelských firem, pánové z vysokých škol, hospodáři, finančníci, pánové prosíme Vás o Vaše slovo, dobré, závažné a rychle.

jp.

politika

Ferd. Peroutka:

Polemika o pětiletce

II.

Kdybychom my prováděli pětiletku...

CHtěje vysvětliti, proč v Rusku může se nyní budovati tak imponantní množství nového průmyslu a proč by to u nás za žádných okolností nebylo možno (čili proč v sovětské říši je nyní najednou tolik lešení, bez kterého je p. Hoffmeisterovi v Evropě truchlivo), napsal jsem tehdy v „Lidových novinách“, že „pětiletka není nic jiného než industrialisace agrární země“. Pan Guttman vrhl se jako lev na slova „nic jiného“ a začal ze mne dělati hlupáka nebo nepoctivce. Nevím, co více.

„Pětiletka“, zvolal, „není jen industrialisace agrární země. Pětiletka je industrialisace na socialistických základech.“

Naprostá pravda: cokoliv se nyní v Rusku děje, děje se na socialistických základech, a těžko objeviti někoho, kdo by to ještě nevěděl. Ale právě vzhledem k obecné známosti tohoto faktu byl by p. Guttman při troše dobré vůle musil uznati, že sotva mohu býti takový hlupák, abych to sám jediný nevěděl, nebo takový pošetilý podvodník, abych chtěl zatajiti něco, co už nikomu na širém světě není neznámo. Zakrývati socialismus v Rusku byl by i pro shromáždění geniů beznadějný podnik. Nikdo rozumný, kdo je zároveň tak laskav, že i mne považuje aspoň za částečně rozumného, nebude předpokládati, že jsem se pustil do tak marné dřiny. Nutno tedy míti za to, že slova „nic jiného“ nechtěla ovšem ututlávat socialistickou stránku věci, nýbrž že se vztahovala k něčemu jinému. Bylo jediným mým úmyslem poukázati na to, že ono hromadné, překvapující stavění nových továren, které pudí poutníka do Moskvy, aby na zpáteční cestě zvolal: „V Evropě nic nového!“, je právě charakteristickým rysem industrialisace agrární země, a že tento zjev nemohl by se vyskytovat v takové míře v žádné jiné průmyslově pokročilejší zemi, ani kdyby právě tak jako Rusko žila pod komunistickou vládou. Onen ruch, aktivita, amerikánské ovzduší, které podle všech svědectví vyznačují ruskou pětiletku, jsou neopakovatelný v jiných evropských zemích, protože jsou typickým příznakem výstavby v zemi s polokoloniálním charakterem. Byly doby, kdy by byl p. Hoffmeister mohl uzříti v Americe nebo v jižní Africe také tolik lešení, že by se byl vrátil se skličujícím dojmem, že v jeho vlasti není nic nového. Jakákoliv pětiletka v Anglii, v Německu nebo u nás musila by přinésti nesmírně méně lešení. Rusko si statečně buduje na př. nový velký železářský průmysl. V Anglii by nový železářský průmysl mohl budovati leda blázen. A jenom bytost podobného duševního uzpůsobení mohla by u nás — za jakéhokoliv režimu — začít zdvojnásobovat náš textilní nebo cukrovarnický průmysl, jak se nyní děje v Rusku.

Mohlo by se myslit, že toto vše jsou fakta, která nikoho nemohou pohoršit. Nikoliv. Ukázalo se, že uznat je nebo neuznat jest delikátním bodem v subtilní komunistické taktice. Pan Guttman, zaváhav chvíli, rozhodl se nakonec přísně trvati na tom, že za komunistického režimu by každý stát mohl nastavěti tolik

nových továren, jako ona výrobně zaostalá země na východě. Praví, že to odůvodnil teoreticky. Vůbec ne-pochybují, že to odůvodnil teoreticky. Viděl jsem už se rozsyprávati dosti věcí, u nichž teoreticky bylo jasně odůvodněno, že mají držet pohromadě. Podle teorie nemělo by se na př. stávat, že na konci první pětiletky někdo z Moskvy udržuje s Prahou korespondenci za účelem získání desíti kilogramů mouky. A přece se tak děje. V komunismu podivuhodným způsobem pomíchány jsou věda a agitace. Pan Guttman je agitátor s nejvědecktějším vzezřením, jaké jsem kdy postřehl na agitátorovi. Zajisté nechci říci, že jeho věda je bluff. Myslím naopak, že kapitalistický svět bude nucen v době, kterou ještě zažijeme, pojímati vážně leckteré stránky oné vědy. Ale v tom, jak p. Guttman nad našimi temeny štědrě rozsypává obsah rohu hojnosti, v bezuzdnosti jeho slibů je už daleko více taktiky a agitace než vědy. Můžeme pokládati za jisté, že by se choval střízlivěji, kdyby bylo jeho úkolem jen zjišťovati zákony věcí a nikoliv také vábiti lidi, aby volili jeho stranu nebo aby byli ochotni vy-lézt pro ni na barikádu. Pravá obtíž s ním je ta, že jednou rukou třímá logaritmy a druhou bije do bubnu; že je částečně až mrazivě střízlivý a částečně exal-tovaný jako major Armády spásy. Otázku dnešní životní úrovně v Rusku pokládají komunisté, pokud je známe, více za věc důležitou pro propagandu než za věc pravdy, která by měla býti zjištěna. Stejně zacházejí s otázkou, zda je možno, aby komunistický režim u nás začal se zdvojnásobováním nebo ztrojnásobováním počtu našich továren. Nedovolují nevěřiti v roh hojnosti.

Abych ukázal p. Guttmanovi, že v otázce stavění nových továren, o kterou jsme se přeli, nejde mi o hanu socialismu, nýbrž o prostá fakta poměru počtu továren k počtu obyvatelstva u nás a v Rusku, požádal jsem ho během polemiky, abychom dále debatovali o oné stránce s tím smělým předpokladem, že by se komunisté u nás zmocnili vlády. A ptal jsem se, zda by pak zahájili pětiletku v Československu stavěním nových továren. Pan Guttman nazval tuto otázku „posledním trumfem páne Peroutkovým“, ačkoliv pravda jest, že tato otázka není žádným posledním trumfem, nýbrž právě celou hrou a celou otázkou, o niž šlo. Pan Guttman, jak jsem už připomněl, nějakou dobu váhal, ale musím uznati, že potom odpověděl jasně, přesně a hrdě: ano, stavěli bychom nový průmysl. Dovolil jsem si odpověděti: kdo tomu nevěří, ať tam běží — do budoucnosti. Tuto odpověď uvítal p. Guttman s posměchem. To jest, pravil, charakteristické pro buržoasii, že neví, co bude; my, komunisté, vždycky přesně víme, co bude. Pan Guttman přehlédl, že úsloví „kdo tomu nevěří, ať tam běží“ nemělo být doznáním, že nevím, co si mám myslit, nýbrž že to byla zdvořilá forma záporu. Jednodušeji bych byl mohl říci: není to pravda, nic byste nestavěli. Zde věda a realismus v osobnosti p. Guttmanově nebezpečně polevují, a objevuje se nový rys: naivní, brožurkové zacházení s hospodářskými fakty. Jest třeba se obávat toho, že p. Guttman je t. zv. čistý ideolog, který sice umí nazpaměť všechna usnesení komunistické internacionály a výtečně je využívá, kterému se však dosud nepříhodilo dostati se do přímého styku s průmyslovým životem. Snadnost, s jakou se píše brožurka nebo vydá usnesení, strhuje ho, aby tutěž snadnost předpokládal i ve světě činu. Je to patrně buď zejména teoretik bez oněch zábranných center, která

teprve teoretika činí upotřebitelným v praktickém životě; nebo je to zejména agitátor, a jako takový štvě slova k velké rychlosti na závodní dráze své tendence.

Myslíti nebo aspoň říkati, že komunismus, který by se u nás nebo v Německu, nebo v Anglii dostal k moci, by ihned začal pětiletku, založenou na budování nového průmyslu a oslňující romantické duchy spoustou lešení, to je právě to, co je třeba pokládat za naivnost nebo za barnumství. Ovládnouti, zesocialisovati, nově zadministrovat existující již průmysl by dalo sebe výtečnější komunistické vládě důkladnou práci na řadu let. Ale obtíže tohoto druhu nejsou s to upoutat pozornost p. Guttmanova ducha; pomíjí je přeskokem, který se jistě blíží rekordu. Ona těžká, každodenní rvačka s fakty a zvyky starého způsobu výroby, kterou by musila vésti každá socialistická vláda a které se nevyhne ani žádná jiná vláda, která ve jménu svých občanů bude chtít hospodařit podle plánu, to pro pana Guttmanna, jenž z brožurek navykl snadnosti, neexistuje. Jeho líčení vývoje poněkud připomíná popisování nějakého skvělého kouzelnického kousku, při čemž se ovšem místo „changez passez“ mumlá: „dik-tatura proletariátu“. Jakkoliv je vůbec nesnadno prorokovati o budoucnosti, tolik je možno předpověděti, že práce, spojená se socialisací již existujícího průmyslu, vyčerpala by do té míry pracovitost každé vlády, že by na stavbu nového průmyslu ani neměla čas přemýšlet. Nebyla by to malá věc, podrobiti dosavadní výrobní svět novým principům. Ale v myslí p. Guttmanově je toto rychle překonáno jako detail, a nové továrny rostou rychle jako houby po dešti.

Ostatně leží vedle nás připraven doklad pro tento předmět sporu, a stačí jej zdvihnouti: proč samo sovětské Rusko, tato země s neobyčejně řídkým průmyslem, začala s pětiletkou a se stavbou nových továren teprve deset let po vzniku režimu? Odkud toto desítileté vyčkávání? Patrně odtud, že přenesení průmyslu na novou výrobní základnu vyžaduje neskonale více pozornosti, než tomu je ochoten věnovat p. Guttmann.

Ne, není ani v moci dobrotivého p. Guttmanna, aby ukojil duši p. Hoffmeistera, jež tolik baží po lešení. Literární romantismus prodělal zajímavou změnu v posledních letech: kdežto staří romantikové ctili ruiny, noví uctívají lešení, a nezměnilo se při tom mnoho na podstatě romantismu, neboť ruiny jako lešení reprezentují něco, co není, v prvním případě to, co bylo, v druhém to, co bude. Romantismus je vždy znepokojivě drážděn něčím existujícím; vybere si jako předmět své obliby vždy nějaké *n o n a*, při čemž a se může podle dob měnit, ale *n o n a* zůstává trvalé a věčné. Tím nechci říci, že není možno se solidněji dívat na lešení nové továrny nebo nového domu. Jsou mezi komunisty zřejmě lidé, kteří se dívají solidněji. Ale p. Hoffmeister, když se dívá na lešení, má právě tolik spravedlivých osobních důvodů k tomu, aby nosil dlouhé vlasy a brnkal na kytaru, jako K. H. Mácha, když putoval k zříceninám Bezdězu.

Je třeba opakovat, že ani p. Guttmann by nemohl zaručiti p. Hoffmeisterovi jeho lešeníčko, a je důvodná obava, že autorovi „Povrchu pětiletky“ by uprostřed československé pětiletky přišlo povzdechnouti: v Evropě nic nového! Neboť, dejme tomu, že, jak tvrdí p. Guttmann, komunismus by přinesl zvýšení výroby: existuje v jeho myslí aspoň přibližná představa, kolik by dovedly vyrobiti dnes už stojící naše továrny, kdyby pracovaly naplno, a jakým množstvím výrobků by dovedl zaplniti vnitřní trh náš exportní průmysl,

kdyby přestal pracovat pro export? Zdá se, že tato představa u něho neexistuje. I ono komunistické Československo, které předpokládá p. Guttmann a které by prý mnohem více vyrábělo, vystačilo by s dosavadními továrnami a nemohlo by po širokém ruském způsobu ukojit touhu po lešení. Lehčeji se v tomto oboru stavby nyní děje za pět let v Rusku daleko více než u nás, protože se tam za stopadesát let dělo daleko méně. Před třiceti lety bourali v Praze židovskou čtvrt. Kdo by byl tehdy přišel z asanace, kde jeden dům vedle druhého stál v lešení, do ostatní Prahy, lehko by usoudil, že tady není nic nového. A měl by pravdu. Neboť nejvíce nového v tomto smyslu může býti jen tam, kde bylo nejvíce starého. Rusko — se svou zaostalostí lidovou i výrobní — je vsuktu nejvhodnějším prostředím pro bující novinky. Mnoho z lešení, které tam p. Hoffmeister pasmatril, má funkci záplaty, kterou se spravuje nějaká stará díra.

Chceme ovšem také pro demokracii hospodářský plán — ale mínění p. Guttmannovo, že bychom tento plán měli začínat stavěním nových továren, je pouhá kuriosita.

Slovo o pětiletce vůbec.

Pan Guttmann z nedorozumění hájil proti mně pětiletku — tam, kde jsem na ni neútočil. Tato polemika by byla asi zcela kusá, kdybych aspoň krátce nevyjádřil svůj názor na ruskou pětiletku.

Napsal jsem již jednou, že musím předpokládati, že se na 70 procent podaří. Opravdu myslím, že sovětské vládě do té míry podaří se uskutečniti program průmyslové výstavby a socialisace zemědělství, což jsou hlavní témata pětiletky. Myslím také, že na celém světě, který je nyní v známé trapné stagnaci, neděje se nic, co by zdaleka mohlo býti svou závažností přirovnáno k ruské pětiletce. Rovněž věřím, že v hospodářství, řízeném podle jednotného plánu, mohou býti větší výrobní možnosti než v rozdrobeném a profitovém kapitalistickém hospodářství. Mohou býti, jestliže se podaří překonat řadu obtíží, které Rusko dosud nepřekonal a, jak se velmi zdá, hned tak nepřekone.

Skutečné slabiny pětiletky jsou podle mého názoru tyto: pětiletka daleko není tak výhradním komunistickým dílem, jak se zdá. Je nemyslitelná bez cizích odborníků a bez cizích úvěrů. Také domácí odborníci, kteří udržují průmysl v chodu, nejsou muži režimu, a jsou informace, že vláda se nijak netěší na vyměření této generace odborníků. Komunisté dodali skvělou, tvrdou vůli k provedení podniku; mnoho jiného musejí dodati jiní. Dílo, které tolik závisí na vnější pomoci, má vždy určitou slabost v sobě. Pro tuto závislost bylo nyní také Rusko postiženo světovou hospodářskou krizí daleko více, než se připouští. Pro tutěž závislost nepřeje si sovětská vláda nyní upřímně v Evropě zmatků, ani revolučních zmatků.

Stavění nových továren a opatření jich stroji je sice nejnápadnější stránkou pětiletky, ale ne nejtěžší. Za vedení cizích odborníků a za pomoci cizího kapitálu je tu možno mnoho vykonat ve velkých rozměrech, jestliže se tomu všechno ostatní nemilosrdně obětuje. Skoro lze říci, že stavění nových továren je úloha nejtěžší. Výroba v nich a opravdová socialistická distribuce budou patrně mnohem tvrdšími oříšky. Kvalita výrobků daleko není tak nesporná jako moderní zařízení továren. Sovětské Rusko ještě nerozřešilo problém psychologie práce v socialistickém státě, ani nepřeko-

nalo zaostalost ruského dělníka: a právě tyto věci mají největší vliv na kvalitu výrobků ve směru špatném.

Je mnoho věcí, které vypadají daleko lépe ve výpočtech a v agitaci než ve skutečnosti. Jeden německý žurnalista přinesl ve své knize fotografii krásné ruské továrny; vedle toho uveřejnil fotografie cest, které k ní vedou. Jsou to cesty, po jakých se s obtížemi pohybuje trakař. Tento stav komunikace působí, že krásná továrna je ve skutečnosti izolována,

Největší nezdar utrpěla patrně ruská vláda ve snaze o zvýšení životní úrovně. O tom svědectví všech návštěvníků Ruska neponechávají pochyby. Poněvadž to mělo býtí třetí hlavní tema pětiletky, je to podstatný nezdar, který svědčí ne sice o logických, ale o organických obtížích.

Nakonec chtěl bych říci toto: sovětské Rusko nemůže dosáhnouti ani svých výrobních a hospodářských cílů, neodhodlá-li se zrušiti systém nesvobody. Lidé, vychovaní v ustavičném poručníkování, nemají dosti osobní samostatnosti, jíž bude vždy třeba k práci za jakéhokoliv vládního systému. Vztah svobody a občanských práv k výkonnosti je sice tajemný, ale existuje. Rusku samotnému to bylo dáno již jednou poznati: v době počátků průmyslu v této zemi továrníci sami propouštěli dělníky z nevolnictví a uzavírali s nimi daleko dražší pracovní smlouvy, ne z filantropie, ale z poznání, že nesvobodní lidé pracují lépe. Také nyní se tam ukáže, že nesvobodný národ nehodí se k tomu, aby dospěl k vrcholům činnosti. A sovětské Rusko neusiluje o nic jiného, než právě o tyto smělé vrcholky. Dříve nebo později pozná, že k těmto metám špatně vychovává svůj lidský materiál.

Dr. Frant. Slabihoudek:

O čapkovské generaci

Další odpověď na Čapkovy články.

Kredo, které napsal Karel Čapek, nás opravňuje k tomu, abychom debatovali několika prostými slovy. Našli jsme v něm mnoho odpovědí, které v nás zůstaly nevyřčeny, našli jsme i dosti nesouhlasu. Dávno se nám zhnusily generační problémy, v nichž tušili jsme zastřenou prázdnotu — stejně jako u jiných stále opakovaných: Magister ipse dixit. Nepotkávali jsme lidí širokého formátu, se srdcem a rozumem. A proto nedivte se, že člověk dlouho mluvící v monologu, po člancích Karla Čapka sedne si a píše. Důvěra za důvěru.

Bude snad poněkud paradoxní, beru-li v ochranu mládež před K. Čapkem, ač s nimi naprosto nesouhlasím. Není to gentlemanství, je to pouhé konstatování faktů. Známe levé i pravé intelektuály, znám třicetileté básníky se sebranými spisy ve dvou vydáních, znám inteligenci politickou a vymírající kastu předválečných i poválečných flákačů. Známe — a tuto zkušenost si vysoce cením — dělnickou třídu od horníka a zámečnicka až po posledního nádeníka. U všech těchto kast a tříd běží o „generační“ problémy. Několik pseudointelektuálních povalečů přišlo s touto slyšenou definicí na trh a už to začalo. A přece je v tom něco vážného, vertikálního.

Ruku na srdce. Není tak trochu lidská společnost sama vinna tím, co se z ní rodí? Přiznáváme, jak tvrdí F. X. Šalda, že běží o krizi intensity. Řekněme i, že zbořila se po válce pyšná stavba intelektu 19. století a že z ní teče v ohromných proudcích, ona složka ducha, jež po dobu sta let byla násilně poutána. Souhlasíme s koncepcí

Masarykovou i s těmi francouzskými autory, jimž se zdá svět tak zmotaným, že si neví rady ani Lucien Romier ani staříčkový Gustave Le Bon. Konstatujeme svorně chaos s Karlem Čapkem až po Goetze a přece toto jest pouze přirozeným důsledkem toho, co předcházelo. Nezapomínejme, že ideálno není nic jiného než materiálno přetvořené v lidské hlavě.

Díváme se na generační problémy jako na nutné zlo. Jsou reflexem současných poměrů ve společnosti a současně jejich produktem. Všichni ti lidé, od kavárenských povalečů až po politické intrikány jsou skvělým měřítkem pro sociální a kulturní vyspělost společenského organismu. A zde nutno začít od základů. Vyhrnout rukávy a začít. Není velikých zásluh ani prací, potřebujeme — jak praví krásně Masaryk — práci drobnou. Ano, jsme v posičním boji, tudíž do toho. Potřebujeme zedníků více než hvězdářů.

Nepotřebujeme se mnoho ohlížet po vzoru. Máme u nás Masaryka. Je zbytečně mnoho lidí, kteří mají samé problémy. Je zbytečně mnoho nakladatelů a knih. Co nám schází, je odvaha a čin. A to se nedá naučit. K tomu je potřebí zvláštní dispozice, řekl bych vrozené, je vážným úkolem našich dětí najít si pořádné rodiče. A tuto příležitost neměla většina válečné generace. Je v ní mnoho freudovského narcisismu, různé ty komplexy vrozené a tvořené prostředím. A v duchu vidíme Lenina usmívajícího se nad duševním chaosem a komplikovaností života vymírající kapitalistické společnosti. „Každá kuchařka mně pochopí, až jí řeknu, že nutno vzít bohatým.“ Nutno s tímto počítati jako s faktem. Každý nás pochopí, řekneme-li, že hospodářské síly vyvolávají v kolektivu generační problémy. Že jsou všechny podobné otázky první fázi celkového úpadku. Přílišná komplikace značí chaos, přílišná simplifikace úpadek. Kam nyní?

Souhlasím s Karlem Čapkem a rádi bychom viděli mládež duchovně sportovnější a rozhlížející se dále než za mez. Jsou jistě takoví, ale doba jde proti nim. Historický materialismus se zvrhl v individuální, náboženský ateismus v orthodoxnost a duchovní sportovnost ve fysickou sílu. Není to pouhá krize demokracie. Běží o více. O hospodářskou destrukci a slepost člověka na cestách nutnosti. Nutnost je slepá, pokud není pochopena. Svoboda jest především poznání nutnosti. Nutno za každou cenu především odstraniti předsudky z naší terminologie. Tenkrát najdeme mládež se všemi predikáty a našimi touhami, až budou pro toto dány sociální podmínky. Tenkrát bude opětně mít svou cenu individualismus, život postoupí do sféry duchovní. Pokud mladí zablývají, že nedostává se vám víry, nedivte se. Nemáme jí. Začali jsme od Platona, Kanta, Comtea a skončili s nezdařem v titanismu. Karel Čapek utekl do své zahrádky a my mu závidíme. Chtěli bychom cítit vůni země, mazlíti se s barvami jako Cézane a chválit samotu jako Březina. Víme, že tak činí lidé velkých bolestí. Že se uzavírají před nevlídnými cizinci. Že sublimují po očistných tragediích životním optimismem. Ale přece i v tomto optimistickém aktivismu je značná dávka resignace. Není to optimismus zdravé a přirozené síly.

Jediná a možná naše cesta je zůstat stát až do posledního okamžiku v troskách staré budovy. Odklízet a budovat od základů. Existuje veliká masa lidí nezkažených, prostých a přirozeně silných a nezatížených. Není to kvantita. Odhodme předsudky starého světa a postavme se mezi ně. Je to ovšem možné jen tenkrát, odhodíte-li romantismus a moralismus a naučíte-li se znát život. Jeho dynamiku, jeho nahost a jednoduchost. V této for-

mě života jest práce pro několik generací. V této práci snadno se zapomene, jak jsme bloudili. Život bude vypadat skromněji, bez dekorací, ale přímý, neskreslený. Zapomenout jest nejvyšší zákon umění.

A nyní prognosa, pokud se týče nás. Jsme v historické době tvorby nové společnosti. Válka trvá dále ve formě sociálních zápasů. Šli jsme do světové revoluce bez bázně a bez ideálů. Nerozuměli jsme ničemu. V duši kus panslovanství a negace vůči staré říši nás nenaučily nic. Z otroctví gymnasiálních lavic šli jsme přímo bez kulturní zpovědi na frontu. Po převratu jsme šli rozdávat svou radost ze svobody a své lidství. Dáváme stále od rána do večera. Síly máme den ode dne méně. Kopnou-li nás, vrátíme se zpět. Spousta lidí nás nenávidí. Řekli jsme si kolikrát: „Jsme generace obětovaná — jsme prostředkem, pouhým materiálem pro příští.“

A proto jsme rádi, že si můžeme popovídat o čapkovské generaci, která je nám lidsky tolik blízká.

národní hospodář

Dr. Evžen Štern:

Baťa zaměstnavatel a jeho luxus

Proč jsme tam jeli?

Henri Dubreuil, známý autor „Standards (Dělníkem v Americe)“, který nedávno v Praze přednášel v Sociálním ústavě, chtěl za každou cenu navštívit Baťovy závody ve Zlíně. Vábilo jej vidět továrnu, která srazila ceny obuvi v celé Evropě, kde, jak z literatury znal, celý rychle vzrůstající podnik je rozdělen v samostatné dílny a závody, které vedou samostatné účtování mezi sebou a mají určitou autonomii a v nichž se stal pokus, aby každý zaměstnanec byl zainteresován na prosperitě podniku.

Továrna jej vábila, avšak současně jakožto francouzského socialistu a odboráře odrazovala, neboť četl v odborových listech francouzských nedávno vyšlý článek „Zlínské peklo (L'enfer de Zlín)“, ve kterém se zdůrazňuje, že Baťa zaměstnává především mladé dělníky, právě z venkova příšedší, že neuznal — snad jako jediný velký evropský průmyslník — odborové organizace, že platí nízké mzdy, a to ještě v poukázkách na zboží v jeho nákupním domě.

Doprovázel jsem Dubreuille, veden jsa obdobnými pocity. Do Zlína mne doposavad zvali pouze vždy na prvního máje, kdy socialistická má víra ukládá mi kázat ve vlastním kostele. Mnoho jsem o Baťových závodech četl a slyšel, dobrého i nepříznivého a nevím, kolikrát jsem musil vůči cizincům, zejména na mezinárodních sjezdech sociálně-politických, hájit nejen Baťův závod, ale i Československo proti paušálnímu načtení, že exportujeme do světa velmi levné boty, ale této láce že docilujeme zlým sociálním dumpingem ve „zlínském pekle“.

Batavie nebo Divoký Texas?

Zlín se dosud jen nedopatřením nejmenuje podle Bati — Batavií. Dřívější název Zlín najde cizinec jen na malém nádraží, jinde všude tovární budovy, sportovní kluby, kapely, šachové kroužky nesou jméno Bati.

Přijdete-li tam, cítíte ihned, a zdůrazňoval to můj

host, znalý Ameriky, že jste v Novém světě. Uvítaly nás 8- až 10poschoďové mrakodrapy, železobetonové konstrukce, jejichž poschodí se nám večer zdála jako splývající pruhy velkých osvětlených výkladních skříní. Vybavuje to ve vás vzpomínku na obrazy amerických hotelů a světelnost těchto továrních dílen vám připomíná moderní stavby pavilonů velkých sanatorií pro tuberkulosní. A tento pocit máte stále, neboť tovární budovy a tovární internáty jsou umístěny částečně na svazích strání, kolem všude jsou lesy a nikde špetky kouře, neboť veškeré stroje jsou hnány bezprašným elektrickým proudem.

V této nové Americe zachovali si i kus historie, neboť několik nízkých předválečných domečků na náměstí budí ve vás u srovnání s novými, stylově odvážnými stavbami, dojem středověku.

První věc, která mne zarazila, byla, že v klubovně zaměstnanců a i všude jinde v lepších místnostech je zákaz čepování alkoholu. Nepříjemně se mne to dotklo a řekl jsem si, že tento zákaz je zbytečný, neboť zákon o 8hod. době pracovní nám odstranil i v největších průmyslových střediscích v kruzích dělnických notorické pijanství, k němuž vedlo dřívější přepínání sil dlouhou pracovní dobou. Ale pochopil jsem brzy, že by se nebyla stala ze Zlína Batavie, ale Divoký Texas, kdyby nebyl Baťa zabránil, aby s přívalem emigrantů nepřicházeli současně mnozí kořistníci ve formě krčmářů a výčepníků lihovin.

Představte si, že ještě před desíti lety v roce 1922 Zlín čítal pouze 4000 obyvatel a závod asi 2000 zaměstnanců, kteří vyrobili denně průměrně 7000 párů bot. Nyní po desíti letech, v březnu 1932 Zlín čítá asi 30.000 obyvatel a továrna zaměstnává na 21.000 zaměstnanců a denně se vyrobí průměrně 150.000 párů bot. Když ve Zlíně vyráběli 10.000 párů bot denně, doufal zejména vedoucí personál, že rekord bylo dosaženo a že nyní nastane trochu klidu a oddechu.

Ale zlínský popoháněč nedal svému aparátu pokoje a nyní již všechno se plánovitě staví, jak jsem se dočetl v časopise závodu, s předpokladem, že Zlín, doplněn všemi pomocnými továrnami (gumárnou, továrnou na punčochy atd.), snad za jednu pětiletku — překonáme-li brzy dnešní podvázanost našeho exportu celními překradami a devisovými předpisy bez větších pohrom — bude již čítati 100.000 obyvatel.

A tak přichází neustále mocný proud mladých emigrantů z okolí, a tato mládež, přicházející z venkova, není zvyklá na příjmy, kterých se jí náhle dostává. Odvolal jsem svůj liberalistický odpor proti částečně suchému zlínskému režimu, když jsem viděl v Besedě tancovat asi 300 mladých děvčat a mladých mužů, standardně elegantních. (Prosím za omluvu, užiji-li velmi často v tomto svém článku slov „standardní“ a „plán“.) V životě jsem neslyšel tato slova tak často, jako za tři dny svého pobytu ve Zlíně, kde při všech rozhovorech se stále opakovalo: standardní mzdy, standardní bydlení, pracovní plán, výrobní plán a pod.) Mnozí chlapci, zelení ještě venkovem a mládím, tvářili se, pokud uměli, blaseovaně. Představte si, kdyby měli možnost utrácet peníze, které vydělají, za drinky.

S těmito přicházejícími emigranty, kteří ještě nedorostli standardu, obvyklému v této československé Americe, jsem se setkával krok za krokem. Navštívil jsem řadu závodních standardních dělnických domků o kuchyni, koupelně a třech pokojích, za týdenní ná-

jemné 27 Kč, a byl jsem návštěvou u několika vedoucích úředníků v jejich standardních továrních vilách o kuchyni s příslušenstvím a šesti pokojích za týdenní nájemné 60 Kč. Viděl jsem, že naprosto všude mají radio, ale i v některých úřednických domech přijdou obrazy na zeď teprve později.

Našel jsem mladého kovodělníka, který před rokem přišel z Vítkovic, jak bydlí v přetopené a zadýchané kuchyni se svojí ženou a malým dítětem a tři nevytopené pokoje mu dosud slouží za skladiště ještě nezaplaceného nábytku; zatím jeho soused starousedlík, který v továrně pracuje jako cvikař již 12 let a jeho švagr, 25letý standardní úředník exportního oddělení, topí a ještě více větrá ve všech třech pokojích. Měli nejen radio a psací stroj „portable“, ale bratr paní domu měl i bohatou knihovnu vynikajících francouzských a anglických autorů (prvně jsem tam v životě viděl celou Forsyte-sagu v originále). U domku pak měla tato rodina v dřevěné garáži standardní Fordku, kterou jezdí stejně klidně, jako s ní jezdí do továrny a z továrny zlínský vůdce Baťa.

Zlínský pracovitý puritán dovedl zvládnouti celý tento rozsáhlý nový terén a našel jsem jak u jeho dělníků, tak u jeho úředníků a i u šéfa samotného mnoho komfortu, rozumného vydávání a šetření, nikde však hýření nebo luxus a tretky lidí rychle zbohatnuvších,

Mzdy a podíl na zisku.

Zajímaly mne především mzdy. Přesvědčil jsem se o jejich výši při pochůzkách po dělnických domcích, kde mi jednotlivci ukázali svoje týdenní výplatní mzdové proužky, stejně jako dotazy při prohlídkách dílen a i firma nám, jak Dubreuil poznamenal, po americkém způsobu ukázala veškeré své mzdové listiny jednotlivých zaměstnanců i dílen, i mzdové výkazy a přehledy. Nyní činí průměrná mzda v Baťových podnicích ve Zlíně u mužů starších 18 let 350 Kč za pětidenní týden, u žen zaměstnaných většinou při obšívání součástí svršků bot 180 Kč, u chlapců do 18 let 200 Kč a u dívek mladších 18 let 150 Kč. To jsou průměrné mzdy, které jinde u nás zpravidla nejsou placeny, nehledě k tomu, že v týdně, kdy jsem byl ve Zlíně, účast dospělých — ať dělníků nebo dělnic — na zisku se pohybovala mezi 46 až 120 Kč, u předáků pak mezi 92 až 240 Kč. Ovšem, každý tam musí pracovat intenzivně a intenzivněji než v mnohých jiných podnicích.

Firma chybí, že zásady mzdové, stejně jako zásady podílu na zisku, třebaže jsou komplikované, dosud v soustavné formě neuvedla ve veřejnou známost. Tyto věci mají být veřejně známé, stejně jako jsou kolektivní smlouvy. Je obecným názorem, který jsem před svou návštěvou Zlína rovněž sdílel, že zaměstnanec nemůže svým podílem vůbec disponovat a když někdo od firmy odejde, jeho vázané konto je pravidelně pasivní. Ve Zlíně jsem se teprve v továrně dozvěděl, že účastník (dělník), předák, mistr i nadmistr u běžícího pásu participují pouze na případném zisku a teprve úředníci od správce dílen nahoru participují nejen na zisku, ale i na ztrátách. A tak tento systém účasti na podnikání je ve Zlíně nebezpečnější pro úředníky než pro dělníky, neboť jejich fixum bez podílu na zisku je minimální a nepřesahuje 300 až 500 Kč týdně. Výdělníky vedoucích u Bati jsou veliké, ale též risko, nehledě k možnostem náhlého rozchodu, které při vehe- mentnosti Baťova postupu nejsou neobvyklými. Fluktuace úředníků zdá se, že je též hojnější než dělníků.

Mne zajímaly především dělnické standardní mzdy a ponechám-li stranou možnou účast na zisku, která je podmíněná a týká se pouze as polovice zaměstnanců závodu, je reálná mzda dělníka u Bati ve Zlíně vyšší než jinde u nás, neboť nikde nemá dělník možnost tak levného a komfortního bydlení, levného a poměrně hodnotného stravování, zásobování a ošacení jak ve Zlíně pomocí továrních kolonií rodinných domků, společných jídelen, nákupního domu, internátu pro mladé muže a dívky. V tomto směru vykonaly na Baťu bezesporně vliv jeho hojné cesty na západ a zejména Anglie a Amerika, kde sám pracoval ve svém mládí jako dělník. Doufejme, že vždy v budoucnu bude srovnávat zlínskou životní úroveň s Amerikou a nikdy s Indií.

Zajímal mne jako družstevníka přirozeně jeho nákupní a prodejní dům, kde prodává komukoliv, ale především zaměstnancům podniku v celku solidní, ale skromné standardní zboží, na př. konfekční šaty a prádlo, nevyhýbá se však poměrně kvalitním potravinám. Existence tohoto velkého obchodního domu s potravinami a denními potřebami kontroluje a hlavně stlačuje cenovou hladinu všech denních potřeb v rychle rostoucím Zlíně.

Prvky počínající demokracie v dílně.

S Dubreulem jsme si především všimli otázky hospodářské demokracie v podniku. Je beze sporu, že v Baťově továrně musí lidé hodně pracovat a intenzivně pracovat. Zejména pro lidi na odpovědných místech, kteří jsou současně spolupodnikateli, není pracovní doba přes zákonné předpisy normována. Baťa je tvrdý k sobě a dovede být i k jiným. Ovšem, ve Zlíně neslyšíte hovořiti o úřednicích a ředitelích, není titulů a snad v Evropě není druhé továrny, kde by tolika lidem od píky s nepatrným školským vzděláním byla bývala dána příležitost a možnost propracovati se na vedoucí místa.

Baťa je hybnou silou podniku, stále přichází s novými plány, ale tak velký závod samozřejmě je již dnes veden řadou lidí a jimi zdokonalován. Baťa též vždy hovoří o „našem podniku“, o „naší“ práci a o spolupracovnících. A tu je zajímavé i důležité — a v tom je jistě jeden z hlavních kořenů Baťova úspěchu — že pracovním a mzdovým systémem zainteresoval všechny v závodě na zdaru podnikání. Dělníci, u nichž záleží na individuálním výkonu, obdrží na týden předepsaný pracovní plán, dělníci, kteří pracují u běžícího pásu, plán pro svoji skupinu nebo celou dílnu a podle výsledku je jim vyměřena jejich individuální nebo skupinová mzda a případný podíl na zisku.

Uvedu případ, který mne nejvíce upoutal: Zastavil jsem se v přípravce u asi 40leté dělnice, boдрého venkovského vzezření, která v každé jiné továrně by nanejvýše pracovala v akordu a nevěděla mnoho, co se kolem ní a s ní děje. Měla před sebou svůj týdenní pracovní plán, ve kterém bylo uvedeno, jakou výměru a cenu má materiál jí svěřený. Vykrajovala totiž z kůže určité součástky na svršky bot, a tu záleží nejen na dovednosti a hbitosti, ale i na šetrném zacházení s materiálem. Jestliže dosáhne průměrného předepsaného výkonu, obdrží normální mzdu, vyšetří-li a vykrojí-li více částek ze svěřených jí kůží, obdrží podstatnou prémie. Klesne-li pak její výkon pod předepsaný výkroj, takže dílna utrpí ztrátu, srazí se jí poměrná část z předpokládané mzdy.

A tak na rozdíl od mnohých továren v Americe, kde je zaveden podíl na zisku, neparticipuje dělník v jedné z mnohých dílen na případném jemu vzdáleném konečném zisku ohromného a rozvětveného podniku na konci roku, nýbrž cítí přímou svoji účast na denní práci a na výkonu své dílny, i když je tam běžící pás. To vede u všech k stále kalkulaci, k šetření s materiálem i s časem. A tak i poslední dělnice je vedena k širším hospodářským úvahám o své práci a především k šetrnosti s materiálem v důsledku svého zájmu spoluúčastnice. To je výchova k podnikání družstevnímu, kde zaměstnanec přestává být pouze živým strojem na výpověď, pouze placeným námezdníkem a stává se též účastníkem.

Teorie a praxe.

Obyčejně se sociální teorie a veřejné projevy zaměstnavatelů příznivě liší od jejich praxe. U Baťa je tomu v mnohém opak. To je překvapení, které jsem zažil ve Zlíně.

Všude ve Zlíně visí Baťův obraz v diktátorské póze muže s tvrdýma očima, se zakaboněným obočím, ve stylu, jež známe ze standardních obrazů Mussoliniho, Piłsudského a Stalina. Hotový černý ďábel. Kdyby ten obraz byl plakátován po republice, děti by jím bylo možno strašit. V důsledku toho netoužil jsem nijak po osobním seznámení. Bylo však pro mne překvapením, když jsem byl představen panu Baťovi a spatřil jsem muže energické výrazné tváře, se světlými, docela lidskými vlasy a s přívětivýma modrýma očima. Využil jsem tohoto pocitu úlevy, abych mu ve vyměřené mi době především uvedl vše, v čem s ním jako sociální politik nemohu souhlasit.

V Baťovi je kus tradice muže, který vyšel z maloživnostenské rodiny a který prošel americkou praxí. Byl snad a do určité míry je ještě dnes zaujat vůči sociálnímu zákonodárství, které americký podnikatel nemiluje a sám hledí nahrazovati závodními opatřeními. Vzpomínám si na Baťův odpor po převratu proti zákonem mu nadiktované 8hodinné pracovní době, která u něho nebyla dodržována. Na výtky a pokuty psával nám do ministerstva sociální péče svým stylem, že nikoho nebude z továrny vyhánět a v práci mu bránit.

V klubovním domě zaměstnanců, v jedné z vitrin, tvořících počátek jakéhosi obuvnického musea, našel jsem dopis, adresovaný „veleváženému panu šéfovi“, ve kterém mu jeho venkovské dělnice děkují za to, že je bránil proti zákazu práce žen v továrních dílnách po 2. hodině odpolední v sobotu. Ale zákonodárce tím chtěl zejména venkovské ženě umožnit, aby mohla v sobotu odpoledne dáti svoji domácnost do pořádku. Baťa je proti tomu bránil a nastoupil, jak v adrese stojí „jako obvykle trnitou a kamenitou cestu“.

A nyní tento Baťa z vlastní iniciativy jako prvý v republice zavedl ve zlínských dílnách pětidenní pracovní týden o 45 hodinách. Mzdové sazby při této příležitosti nesnížil, ale výroba a tím výdělek v dílnách po tomto zkrácení pracovní doby v roce 1930 poklesl poněkud as na 6 týdnů, jak jsem nahlédnutím do přehledu vyrobených bot a vyplacených mezd zjistil. Nyní pak v továrně je zaměstnáno opětně mnohem více zaměstnanců a při zkrácené pracovní době týdenní produkce párů bot na hlavu jednoho zaměstnance je již o jednu sedminu vyšší než dříve při šestidenní výrobě o 48 hodinách.

Je škoda, že po vzoru švýcarského Toblera, anglického Rowntreeho nebo amerického Kelloga továrna nepublikuje buď vůbec, anebo jen v nedostatečné míře své sociální a sociálně reformní zkušenosti.

Baťovi se vyčítá, že zaměstnává pouze mladé lidi. Má na to do určité míry právo, neboť jeho závod je nový a stále nové dílny jsou otevírány a noví zaměstnanci přijímáni a on si chlapce vyšlé ze školy ve svém internátě vychovává. Hájí dosud teorii, že 45letý dělník má u něho našetřené peníze, aby mohl v případě potřeby opustit továrnu a vyhledat si v podniku anebo jinde snazší práci. Ale Baťa a jeho přední spolupracovníci jsou již starší 50 let a v továrně jsem viděl rovněž starší mistry a předáky. Zajímalo mne, že na velikonočním projevu zlínské odbočky Červeného kříže Baťa byl ohlášen jako řečník na téma „Vděk stáří“.

Na různé, mnou mu přednesené námitky revanchoval se mi ironisováním pojištění a zejména podpor v nezaměstnanosti, jakožto prý prostředků k tomu, aby lidé se sami o sebe nemuseli starat. Smál jsem se upřímně, když hodinu na to jsem od jednoho z jeho nejbližších spolupracovníků slyšel, že když Baťa přerušil loni spojení se svým aparátem německých zástupců, zprostředkujících prodej jeho bot v Německu a v Americe a nastala tudíž v některých jeho dílnách a kancelářích přechodná částečná nezaměstnanost, než firma si zorganizovala i v Americe své vlastní prodejny, platil Baťa svým nezaměstnaným z prostředků závodu podpory v nezaměstnanosti.

Zařízení příkladné závodní nemocnice, bytových kolonií, jídelen, internátů, nákupního domu poučilo mne, že Baťa se o své zaměstnance stará a tak neběru tragicky některé jeho sociálně-politické teorie, společně jemu s jeho odpůrci z maloživnostenského tábora.

Zlínský puritán a jeho luxus.

Baťovou bezespornou snahou, kterou dokázal skutkem, bylo nejen prodávat svým zákazníkům dobré a levné boty, ale současně platit slušné mzdy a zvyšovat životní úroveň všech svých spolupracovníků; a přece je vykřičen jakožto špatný zaměstnavatel, jehož systém mzdový a systém podílu na zisku jsou doprovázeny pověstí něčeho podezřelého. Jak se Baťa k této pověsti dopracoval?

Tento puritán, nenávidějící neúčelné utrácení, dopřál si luxusu sporů, trvajících řadu let, s odborovými organizacemi. Jeho otec — maloživnostník, byl v patriarchálním poměru k tovaryšům u něho zaměstnaným — a Baťa rovněž podle „své“ teorie nechce, aby někdo třetí se stavěl mezi něho a jeho zaměstnance. A tak mzdové sazby neujednává s odborovými organizacemi, nýbrž stanoví je kalkulační oddělení podniku a tudíž jeho dobré mzdy mají doma i v cizině špatnou pověst, poněvadž nejsou prozkoumány, sjednány a spoluratifikovány odborovými organizacemi. Snad by potom přestala obecná obava před propouštěním starších, pověsti o libovolných srážkách, obecný pocit určité nespokojenosti, která Zlín doprovází v celé naší veřejnosti.

V podniku, který má dnes jen ve Zlíně přes 21 tisíc zaměstnanců, v podniku, který donucen celními poměry zakládá své továrny v Německu, ve Francii, Polsku, Jugoslávii a jinde, je patriarchální poměr nemožný, vždyť šéf firmy nebude již moci býti ve středu svých zaměstnanců, jako nyní tomu bylo ve Zlíně,

nýbrž bude aeroplánem létat z továrny v jednom státě do druhého a třetího.

Některé cizí odborové organizace (viz případ Philippovy knihy v Německu) za účasti zahraničních podnikatelů vedly kampaň proti Baťovi a naši odboráři v době ostrých bojů s ním na domácí půdě na sjezdu odborové internacionály kožedělníků jej musili, k malému svému potěšení, hájiti.

Představte si, narazí-li právě stavěná Baťova továrna v Německu nebo ve Francii na konflikt s tamějšími odborovými organizacemi vlastně z velké části z formálních důvodů. Nebylo by to pro nás pro všechny příjemné, jako není pro nás příjemné, že se nám v cizině vyčítá, že vyvážíme sice laciné boty, ale za cenu sociálního dumpingu. Většina odvětví našeho průmyslu platí nižší mzdy než jsou mzdy v západních průmyslových státech, jak jsem několikrát statistikami prokazoval, ale v Baťově případě tomu tak není — proto je podnikatelským jeho luxusem, že vyhýbá se kontrole a ověření těch, kdož reprezentují organizované dělnictvo.

Kdyby Baťa byl výrobcem luxusních aut, které kupují jen bohatí lidé, mohla by mu býti tato nepříznivá pověst špatného zaměstnavatele lhostejna, poněvadž vyrábí však boty pro chudé lidi a široké vrstvy, musí mu záležeti na pověsti, jakou mezi nimi má. A hnutí odborových organizací není Baťovým konkurentem, nýbrž spojencem. Kdyby v Indii bylo dělnictvo odborově organizováno, byla by jeho životní úroveň vyšší a mohlo by spíše kupovat Baťovy boty.

I druhá strana tímto dříve otevřeným bojem a dnes dočasným příměřím přirozeně trpí. Kdyby byly v Baťových závodech mzdové sazby a účast zaměstnanců na podnikové kalkulaci a hospodaření ratifikovány podpisem příslušných odborových organizací, mohli by se naši odboráři těchto dovolávat při sjednávání jiných smluv i v jiných podnicích. A bylo by zabráněno lektérému individuálnímu bezpráví, o kterém dnes přirozeně šéf ohromného závodu často neví a vědět nemůže a které bolí. Odborové organizace jsou součástí evropské demokracie a kontrola proti absolutistickému patronátu, který chce být osvíceným, je nutna, aby opravdu byl osvíceným a hlavně musel jím zůstat.

Baťa svým bojem s odborovými organizacemi dostal se v naší veřejnosti do určité izolovanosti. Nebude samozřejmě nikdy uznán naší širokou veřejností podnikatelskou, vždyť „kazí“ ceny, platí vyšší mzdy a bojuje proti kartelům.

Baťa není socialistou. Je individualistou a mnohými svými tradičními názory je a zůstane vždy na hony socialistům vzdálen, ale v mnohém může býti jedině socialisty uznán a v různé — často snad neúmyslné — tvrdosti svojí i svého aparátu a celé organizace usměrněn. Služba všem není luxusní boj, který často láká, nýbrž spolupráce.

Pouze diktát se vyhýbá dohodě a kontrole. Baťa zaměstnavatel těchto metod nepotřebuje. Podnik na naší republiku tak rozsáhlý a v mnohém opravdu příkladný, stává se zájmem nás všech, a to hospodářským, sociálním a troudám si říci i kulturním. Podnik významný a rozvětvený může jednotlivce založit a zvelebit — bezpečně vést a trvale udržet v jeho rozsahu může jenom zladěná spolupráce. Proto odmítl svého času prezident Masaryk nabízenou mu diktaturu v republice jím zbudované.

sport a hry

Kam spěje sport?

Nejprve definice amatérismu.

Amatérismus? Čistý amatérismus! Nedotknutelný amatérismus! Stále jen on. Historie se otáčí kolem něho. Sotvaže byl jeho pojem vtlačen do první formule — která se, bohužel, přes svoji strohost a nedokonalost zachovala až dodnes — bylo proti němu hřešeno, poněvadž jej do této formule vtlačily nadšení, ideály a blahobyt, podle svého názoru anebo podle své potřeby, a nikoli se zřetelem na praktickou stránku života širokých vrstev, jimž měl býti nedotknutelným evangeliem. Již tolikrát se zdálo, že bude mít amatérismus odehráno a přece se vždy otrépal, jako topený pes, setřásl se sebe všechno podezření profesionálního nádechu a udržel se nad vodou. Jako water-polový míč, uklouzavající a utíkající pod rukou, která se snaží vtlačit jej pod hladinu. A přece vždy bylo proti němu hřešeno, a myslím, že stejně závažně jako dnes a to prostě proto, že jeho definice nebyla utvořena pro široký okruh lidí, jimž byla převzata, nýbrž jen pro pár vyvolených, oplývajících statky světskými a provozujících sport čistě z dlouhé chvíle, ze zábavy, rozptýlení a tedy přirozeně amatérsky. Zdaří-li se dnešní provinění snad větší formátem, je to jen proto, že během doby vzrostly možnosti a úměrně s nimi požadavky. Je jisté, že také nikdy nebylo hleděno na přijatou definici amatérismu jako na něco neomylného a nedotknutelného. Sám zakladatel moderních olympijských her, baron Pierre de Coubertin, prohlašuje, že mlčky tuto definici uznával, poněvadž jí byla v kruzích vedoucích sportovců přikládána taková důležitost, ale že tak činil bez vnitřního přesvědčení, prostě proto, aby nevnášel hned od začátku chaos do hnutí, které se teprve rodilo.

Kdo přestává být amatérem.

Běžně přijatá definice amatérská byla původu anglického. Stanovila, že amatérem přestává být, kdo 1. by přijal za svůj výkon odměnu v penězích, 2. utkal se v závodě s profesionálem, 3. byl placen jako profesor anebo propagátor tělesných cvičení, 4. startoval na meetingu, přístupném všem příchozím. — Tato definice také nese pečeť čistě anglického původu; je obrazem sociálního postavení lidí, kteří ji stanovili a pro něž byla určena — tedy pro vrstvy čistě aristokratické. Byla však před rokem 1890 přijata i jinými státy a pro jiné sociální vrstvy, jejichž struktura byla naprosto odlišná od anglického vzoru. Je zřejmě patrné, že tehdejší vedoucí sportovní činitelé jednotlivých zemí, kteří ji mlčky přijímali, nebyli sociology; nemůžeme jim však jejich počínání zazlívat, poněvadž jednak hleděli opravdu na sport naprosto čistě, přímo andělsky čistě amatérsky, a pak si nechtěli hned odporem proti zásadní formulí, jež byla pro Angličany samozřejmostí, uzavřít přístup do země, která jim byla zdrojem poučení, vzorem, poskytující jim zároveň možnost změření sil se svými vyspělými reprezentanty.

Ukazuje se, že definice jest nemožná.

A tak dnes, po více než čtyřiceti letech, je nám stále vzorem na naše poměry opravdu nemožná definice amatérismu anglického z dětských dob tamního sportovního hnutí. Můžeme bez nadsázky říci, že historie sportu v Evropě i v Americe byla vlastně dlouhou a spletitou řadou prohršení proti této formulí a jejího ustavičného porušování. A tak jsme postupem doby přímo vypěstovali a museli přijít k případům à la Nurmi, Ladoumègue, Peltzer, Arne Borg a ke stům ji-

ných stejně velikých anebo menších, podle toho, zda se jednalo o sportovní veličiny prvního řádu anebo již kvalit méně výjimečných. Tak jsme ve všech sportovních odvětvích, ve všech federacích a svazech vypěstovali pokrytectví. Stále více a více byl brán menší zřetel na základní požadavky amatérské definice, kdysi loyálně přijaté; a to tím více a lehčeji, o čím větší možnost zisků se jednalo. Někdy se zase pro změnu dalo toto přimhouření obou očí nad přestupky jednotlivců anebo celku proti amatérskému řádu v zájmu národní prestiže, mezinárodních úspěchů.

O novou definici.

Naskytá se tedy otázka, jak vyřešit dnešní situaci, jaký protilek proti chorobě, komplikované řadou let jejího zanedbávání, či namnoze jejího vědomého zhoršování. A řešení se najít musí. Je třeba položit světovou definici amatérismu, ustavenou na základě dnešních sociálních poměrů; definici, která se bude třeba dosti odlišovat od původní aristokratické definice anglické, ale která bude řešit problém aktuálně a umožní nám konečně plouti pokud možno nejdříve nad mořem pokrytectví. Nebudeme usilovat o vynalezení formule, která by snad rozřešila otázku amatérismu již i do budoucna. Myslím, že bychom v tomto případě stavěli svoji fantasií před velmi nesnadný úkol. Musíme začít s běžnými poměry a jejich vyřešení mít nejprve a jediné na mysli. Musíme začít v jednotlivých svazech, v jednotlivých zemích, až dospějeme k jednotě řešení a jednotě názoru na celém světě. To je názor Henri Desgrange, jednoho z největších a nejzáslužnějších propagátorů sportu ve Francii a šéfredaktora největšího sportovního deníku světa „l'Auto“, který ve svém návrhu řešení problému amatérismu praví:

„Půjdeme k určitému x-číslu amatérských formulí, které budou vesměs založeny na skutečných poměrech a na praktickém podkladě; budou vytvořeny podle nejlepšího názoru povolání odborníků a se zřetelem ke skutečným poměrům sociálním. Nic nebude na věci měnit, dojde-li se nakonec k více definicím amatérismu; na příklad amatérské definici v kopané, odlišné od amatérské definice v tenise, nebo plavectví a podobně. Každá federace podá svůj návrh svému centrálnímu ústředí; to pak vypracuje formuli jednotnou pro svůj obor a platnou na celém světě. Ovšem tato formule musí být utvořena tak, aby byla výslednicí a brala pokud možno zřetel na všechny podané návrhy, představující faktické poměry a požadavky. — Je jisté, že bude velmi odlišná od dnešní definice amatérismu a že bude pravděpodobně znamenat konec amatérismu v dnešní formě. Snad jí budeme vyvržení z ráje anglického amatérismu, ale rozhodně získáme velmi mnoho na sportovním charakteru, na přímosti, na poctivosti. Vyjdeme z dnešního pokrytectví, velmi nečestného, které odzvonilo čistému amatérismu ve sportu na celém světě tím, že jeho definici neslo pyšně v symbolu, aby ji ve skutečnosti porušovalo, tupilo, hanobilo při každém kroku... Myslím, že nová formule přinese trojí klasifikaci, rozdělení sportovců na tři kategorie, a to: 1. na kategorii mezinárodní nebo olympijskou anebo světovou, která bude mimo kontrolu amatérských definic, 2. kategorii amatérů, řízenou novou formulí, odpovídající praktickým poměrům a potřebám a nenutící ku lži, 3. kategorii zahrnující všechny ty, kdož nesouhlasí a nechťí se podrobiti řádům prvních dvou kategorií. Můžeme ji nazývat pro ujasnění pojmů, na příklad kategorií profesionální...“

A nyní případ Ladoumègua a Nurmiho.

Před několika týdny prolétla světem zpráva, že Jules Ladoumègue, nejlepší atlet Francie a jeden z největších běžců světa, držitel šesti světových rekordů, byl francouzskou lehkootletickou federací diskvalifikován; současně pak suspendován výbor klubu, jehož byl členem a který prý byl spoluvinníkem v braní peněz za sportovní výkony. Toto usnesení bylo potvrzeno a přijato na mezinárodním lehkootletickém kongresu v Berlíně, kde současně diskvalifikován pro stejné důvody další běžecský fenomen a nejslavnější champion v běhu všech dob. Tolik asi praví oficiální fakta.

Pokusme se nyní podívat na věc poněkud kritičtěji a nikoliv pod zorným úhlem suchých dogmat, zastávaných tak úzkoprse zkostnatělými byrokraty vedoucího sportovního aparátu. — Hlavní vinu nenese Ladoumègue ani Nurmi. Jsou větší vinníci než oni. Nemyslím tím ty, kdož jim dávali špatné rady a příklady a kdo je nepřímou nutili k tomu, aby brali. A hlavními vinníky jsou právě oni nynější soudcové a zavrhovatelé obou velkých championů, oni strážcové amatérské definice, kteří by jistě musili poznat již dávno její neudržitelnou, nesmyslnou, paradoxní, ba přímo provokativní formu, kdyby byli o situaci přemýšleli, kdyby ji chtěli řešit ve prospěch sportu. Byli by musili přijít s návrhem na změnu. Ale jim nešlo o vyšší zájem. Šlo čistě o osobní záležitosti, vnitřní intriky, postranní zájmy. A těm musil ustoupit i zájem národní prestiže.

Vezměme sympatického Ladoumègua, hodného zahradníka, jemuž je souzeno věnovat se svému zaměstnání, vynášejícímu poměrně velmi málo, po celý život. Ale tento Ladoumègue má na štěstí jedinečné nohy, nemající sobě rovných; je jedním z největších běžců, kteří se kdy narodili. Je největším atletem své země, úspěšným propagátorem její fyzické zdatnosti na celém světě. Je její hlavní nadějí pro olympijské hry v Los Angeles. Náhle je však diskvalifikován a tím všechny naděje pohřbeny. Proč? Z tohoto důvodu: Rozsáhlý stadion je naplněn do posledního místa. Tisíce diváků s nadšením aplaudují fenomenálnímu výkonu velkého championa. Bez jeho jména na programu by byl stadion téměř prázdný. Všude, po celé Francii, po celé Evropě, vždy znamenal jeho start senační návštěvu. Tito diváci přinášejí pořadatelům na vstupném desítky, sta tisíců. Ať běží v tom či onom městě, vždycky je nabito u pokladen a na hřišti. Svými zázračnými kroky vydupává úžasnou žeh peněz, které umožňují další povznesení a propagaci lehké atletiky, pokud ovšem neuvážíme v kapsách pořadatelů. Tedy ti, pro něž běhá, přijímají desítky a sta tisíců, zatím co on, který jim k těmto příjmům pomohl, nemá právo ani na halěr z tohoto velkého množství peněz, které jdou do všech možných kapes, jenom ne do jeho. A právě on by částí těch peněz potřeboval snad nejvíce. Ale paradoxní předpisy amatérského řádu mu to nedovolují. A když přece po straně přijme nepatrnou částku, ač to není tak bezpečně dokázáno, spustí ochránci amatérské definice ohromný povyk a udělají z něho obětího beránka formule, kterou sami uznávají za nemožnou, která je jim k smíchu, kterou trpí soustavně porušovat, ale k jejímuž pozměnění nemají buď prostě čas, nebo chuť či náladu, anebo prostě si pro ni nechťejí pálit prsty, ačkoliv již patnáct let je s různých stran poukazováno na nutnost její změny.

Bohatí a chudí ve sportu.

Před zákonem jsou si všichni lidé rovni; respektive měli by být. Ale někdy se to nebere tak katastrofálně doslova. Velmi často je před soudem činěn značný rozdíl mezi tím, zda, na příklad, krádež provedl lord anebo milionář, či jen chudák, který umíral hladu. Rozsudek vždycky vyzní v neprospěch onoho chudáka. Domníváte se, že milionář nebo lord přijdou na kliniku, zatím co nuzný chudák jde do kriminálu. Možná, ale to jsme zde neměli právě na mysli. Nám jde o zákon, nemající s běžnými soudy nic společného, to jest zákon amatérský. Takový lord Burghley a jeho oxfordští anebo cambridžští kolegové mohou si dovolit lámat rekordy z pouhé lásky ke sportu. Obyčejný zahradník Ladoumègue si to dovolit nemůže. Ale byrokratům sportovního vedení je v daném případě lord roven zahradníkovi. Odpraví jej prostě proto, že je chudý a hledí si přilepšit tím, že přijme, abych tak řekl almužnu z rukou těch, jimž vydělal statisíce. A tomu

řikají amatérism, respektive jeho ochrana. Ve skutečnosti je to bezcharakterní hra na slepou bábu, za níž nakonec pyká ten nejmenší vinník.

V listě „Idrottsbladet“ uveřejnil Ladoumègue svoji odpověď kongresu, který jej odsoudil, aniž by mu umožnil se obhajovat a aniž by měl stoprocentně dokázáno jeho skutečné porušení „amatérského“ řádu:

„Jsem opravdu velmi zarmoucen, stejně jako moji přátelé; ale to vše přejde. Byl jsem již několik let pronásledován a štván vlastními lidmi. Arne Borg a Charles Hoff byli »oddělánici« cizími; také Nurmio hledí uštvat cizí. Mne však oddělali vlastní krajané. Byl jsem nucen stále se štvát, stále lámat rekordy... A co jsem za to měl? Nic. Musil jsem zanedbávat své zaměstnání, abych se mohl věnovat závodění a dokázal to, co si všichni přáli, že i Francouz může být velkým atletem. Vzdal jsem se studia zahradní architektury, žil jsem jako asketa, byl jsem stále připraven k startu, kdykoliv mne svaz anebq nějaký klub potřeboval. Měl jsem z toho přirozeně určité přednosti, ale úplně mizivé u porovnání s těmi, které měli ti, kdož mne štváli. Byl jsem tedy diskvalifikován, ačkoliv mi fakticky nebylo nic dokázáno. Že mi automobilová nehoda znemožnila dostavit se k soudu, není mojí vinou. Aniž bych byl slyšen, byl jsem poslán k čertu. Myslím, že my, velcí atleti, si budeme musit založit vlastní mezinárodní svaz. Ať se jmenuje třeba svaz profesionální. Publikum se přijde vždycky rádo podívat, uvidí-li velké výkony. Kdo nemá vlastní jmění, nemůže si při dnešním trvání staré amatérské formule dovolit pěstovat sport rekordní úrovně...“

Abychom skončili celou tuto smutnou kapitolu, která je ostudou světového sportu, nikoliv z viny dvou právě odsouzených, ale z viny soudců a zákonodárců, kteří se již dávno měli přičinit, aby zmizel řád, který neodpovídá poměrům a proti němuž prohršení je vlastně proviněním ilusorním. Tím, že dva velcí atleti byli obětováni, není věci pomozeno. A nebude jí pomozeno ani tím, když budou diskvalifikováni další vinníci, třeba po desítkách a stech. Je třeba nových řádů, nové definice amatérismu. Teprve pak budou mít takové olympijské hry své oprávnění. Teprve pak nebude možné domnění, že celá akce je zaplácena Amerikou, aby se zbavila nebezpečných konkurentů. Teprve pak bude správným trestání případných vinníků. Není však myslitelné, aby větší vinníci odsuzovali a oddělávali prostě vinníky menší, aby svrhli vinu se svých beder a odvrátili pozornost od své špatnosti.

Eddie.

otázky a odpovědi

Kdo je Svetozar Pribičević

I.

V Bělehradě, 2. dubna 1932.

Vážený pane Peroutko,

dopřál jste p. Svetozaru Pribičevićovi, aby se v „Přítomnosti“ politicky vyzpovídal i československé veřejnosti. Vyzpovídal se podobně Francouzům v časopise „Le monde slave“, promluvil též k Jihoslovanům v brožurce, v níž o něco obsáhleji napsal totéž, co do „Přítomnosti“. Byl nejvyšší čas, aby také československá veřejnost, a ne pouze jeho pražští přátelé, se něco dověděla o dnešních názorech tohoto jihoslovanského politika a politického mučedníka. Doufám však, že dopřejete i mně, Jihoslovanu dostatečně zasvěcenému do jihoslovanského politického dění, aby ve Vašem časopisu učinil k oněm článkům několik poznámek.

Přes to, že by tomuto muži „zvučného jména“ slušelo spíše místo v Horkého „Frontě“, tam někde vedle jeho kamaráda Hlaváčka, mám za to, že jste udělal dobře, uveřejniv páně Pribičevićovy úvahy. Jest žádoucí, aby československá veřejnost nebyla o událostech v Jugoslavii jednostranně informována, řekněme na př. tiskovým přidělcem jihoslovanského vyslanectví nebo úřední Avalou. Zprávy z tohoto pramene jsou přirozeně tendenční a líčí v různých barvách všechna podnikání dnešního jihoslovanského režimu. Rozhodně je třeba, aby byly doplněny a velmi často vyvráceny z druhého tábora. A do

tohoto tábora p. Pribičević, o tom není pochyby, rozhodně patří.

Avšak k vůli této československé veřejnosti a pro pravdu, které jste vždy se snažil poctivě sloužit, musím bohužel říci, že způsob, jakým jste svým čtenářům představil p. Pribičeviče a ještě více způsob, jakým p. Pribičevič pojednal o jihoslovanských politických událostech poslední doby, neposlouží věci a že nikterak nepřispěje k tomu, aby si československá veřejnost udělala alespoň přibližně věrný obraz o politické situaci v Jugoslavii. I Vy, pane Peroutko, i p. Pribičevič dopustili jste se chyb, které jsme vytkli oněm úředním zprávám, jež jsme společně odsoudili. Uvádíte v omyl Vaše čtenáře stejně jako jim p. Pribičevičovy články brání, aby jasně viděli. Že p. Pribičevič, proslulý megaloman a nevyléčitelný egotist, nesprávně informuje, nás Jihoslovany nepřekvapuje — nikdy pravdě nepsoužil a nemohl jí ani pochopiti. Ale Vám, pane Peroutko, zazlíváme, že jste se, dříve než jste tohoto pána „zvučného jména“ představil svým čtenářům, neinformoval o muži, kterého představujete. Mohl jste si ušetřit těch několik hrubých nepřesností, kterých jste se dopustil v onom zárodku politického portretu, jež jste načrtl úvodem k prvnímu článku.

Kdybyste se tak trochu byl informoval, nikdy byste svým čtenářům nepověděl, že p. Pribičevič tlumočí názory jihoslovanské opoice. Pravda je, že p. Pribičevič jest opoisičnik, stejně jako je pravda, že je nás v Jugoslavii tisíce a tisíce opoisičniků, kteří jsme nespokojeni s dnešním stavem a kteří hledáme nové cesty do lepší budoucnosti. Ale netvrďte, pro boha, že by p. Pribičevič byl mluvčím této opoice. Je to totéž, jako kdyby někdo cizině začal namlouvati, že názory p. Stříbrného jsou i názory československé opoice. Není třeba zdůrazňovati, jak asi by tato cizí veřejnost byla nesprávně informována o československých politických poměrech. I když je řeč o bývalém politickém vůdci a ne jenom o pouhém nespokojenci, p. Pribičevič ani v tomto případě nemůže mluvit jménem opoice. Vždyť tuto opoici dnes činí lidé nejraznějších politických koncepcí, takový Davidović, Korošec, Stanojević, Spaho, Jovanović a jiní, a každý, kdo se jen trochu vyzná v jihoslovanské politice, ví, že mezi těmito pány a p. Pribičevičem je, až na ten odpor k dnešnímu režimu, pramálo společného. V nejlepším případě p. Pribičevič může mluvit jménem svým — a hlavně svým, potom však už s určitými rezervami, jménem „prvního předsedy selsko-demokratické koalice“ Mačka a konečně jménem těch několika zbožňovatelů, kteří mu až dodnes zůstali věrni. Ani jménem svého bývalého poslaneckého klubu není oprávněn mluvit. Neboť většina tohoto klubu, který posledně čítal 23 členy, už dávno „desertovala“ a dnes sedí na lavicích onoho parlamentu, proti kterému p. Pribičevič tak horlivě zuří. Jako vždy, tak tedy i dnes p. Pribičevič mluví hlavně za svoji osobu a k vůli ní. Ze své úzké věže, do níž byl uzavřen po celý život, dívá se na lidi a události kolem sebe a podle toho je posuzuje. Jest třeba, aby československá veřejnost to věděla, kdykoli dostane do ruky nějaké politické úvahy p. Pribičeviče. A Vy jste, pane Peroutko, opomenul na to ji upozorniti.

Nešikovně jste se zmínil i o páně Pribičevičově zápase za osvobození a sjednocení během světové války. Tak nešikovně, že jsem v první chvíli pomýšlel, že si tropíte buďto z nás nebo z p. Pribičeviče šašky. Ale tón Vašich řádek nepřipouští pochybnosti. Myslel jste to vážně. A já Vám, stejně tak vážně, mohu prozraditi, jelikož se domnívám, že Vás kdosi napálil, že p. Pribičevič za války byl to, čemu se v běžné řeči říká „ulejvák“. To a nic více. Tento politik nebyl za války vězněn ani týrán. Patrně proto, že k tomu nezařadil příčiny. Procházel se pěkně po Budapešti a dokonce, ačkoliv nepřímou přijímal platy patřící klubovnímu tajemníku v maďarské sněmovně, aby se mohl uživiti a aby se mohl dočkat chvíle, kdy bude „sjednocovati nesjednocený jihoslovanský národ“. Zatím co srbský lid a vojsko táhly přes Albanii, zatím co rakouská soldateska všela a vraždila celé rodiny neznámých hrdinů v Dalmácii, Bosně a Srbsku — a jejich příbuzné dnes ani nenařadí, aby okázale vychvalovali tyto oběti — spekuloval p. Pribičevič v Pešti, jak nejlíp zachrániti kůži a přečkat katastrofu. Stejně tak byl opatrný i při konci války. Byl jeden z těch, kteří mezi posledními vstoupili do Národní rady, když už nebylo žádného rizika zahráti si trochu na „osvoboditele a sjednotitele“. Jest třeba, aby i toto věděli čtenáři „Přítomnosti“. Vy jste se, jsa neinformován, nemohl seznámiti i s tímto kusem dějin muže „zvučného jména“, a od p. Pribičeviče samotného sotva se mohli o tom něco dověděti.

Napsal jste však správně, že pro svoji opoisičnost proti Živkovićovu režimu byl na dvě léta internován. Jako s každým,

kdo strádá, cítíme lidsky i s p. Pribičevićem, třeba že se nemůžeme ubránit myšlence, že ten, kdo opravdově chce bojovat za svoji ideu, musí také být připraven i na všechny útrapy. Zdá se mi zatím, že opravdového boje zde nebylo a že oposičnost byla pouze slovní, a řekl bych papírová. Mám totiž vůbec za to, že internace p. Pribičeviče byla velkým nedopatřením a že k ní došlo ne pro páně Pribičevičovu oposičnost, nýbrž spíše pro hloupost jihoslovanských úřadů, které v tomto případě ještě jednou dokumentovaly svoji politickou krátkozrakost. Místo aby tohoto nervosního a nevyrovnaného politika ponechaly jeho osudu a shovívavě přihlížely k jeho zbytečným gestikulacím v známé záhřebské cukrárně a k jeho blízké politické smrti, napadlo je nerozvážným krokem na nějaký čas oživit tuto politickou mrtvolu a tvořit mučedníka tam, kde ho nebylo. Ano, p. Pribičevič byl bohužel internován, ale ne pro své politické hrdinství, nýbrž pro omezenost oněch druhých.

Konečně o té jeho legitimaci. Jistě, může být vyslechnut jako každý jiný jihoslovanský politik, který po válce hrál nějakou úlohu v jihoslovanském politickém životě. Legitimace, ale pouze potud. Ale žádná legitimace, aby dnešního dne bojoval za politická práva a svobody jihoslovanského lidu. Nikdo po těch právech a svobodách tak hrubě nešlapal, jako právě p. Pribičevič. Ať se tento pán nedomnívá, že Československo je střední Afrika a že zdejší lidé vezmou jeho povídání za bernou minci. Jugoslaviie je blízko, a politická kariéra p. Pribičeviče ještě bližší. I zde se lidé ještě pamatují, že to byl nejtvrďší ministr policie, jakého Jugoslaviie po válce měla, že to byl nejhorší ministr osvěty, který politicky zkorumpoval profesorský a učitelský kádř, že to byl Srb, který Chorvaty, jichž se dnes tolik dovolává, chtěl zkrotit četnickými bajonety, že to byl — co vím ještě všechno. Fašista i diktátor, ctižádostivý a samolibý, neměl nikdy pochopení pro ducha doby, v níž žijeme. Jeho počínání nesměřovalo ani k demokracii ani k parlamentarismu, na kterých mu dnes zdánlivě tolik záleží. Pro svoji mentalitu i pro svoji politickou minulost jest nejméně ze všech jihoslovanských politiků povolán táhnouti do boje za ideály, které jsou mu tolik cizí.

Co se pak týká vývodů samotného p. Pribičeviče, nás mladé Jihoslavy už dávno přestaly zajímat. Je to mlýn, který mele na prázdno. Mladou jihoslovanskou generaci nemůže už bavit všechn ten politický kankán, v kterém si p. Pribičevič tolik libuje, všechny jeho audience a zastaralé návrhy. Hledáme nové cesty a nové lidi a potřebujeme vůdci se zdravými nervy, jejichž politické akce neřídí žlučový měchýř. Čtenáři „Přítomnosti“, kteří měli trpělivost sledovati úvahy p. Pribičeviče až do konce, udělají si ostatně o něm sami svůj úsudek. Jméno mladé Jugoslaviie, jejímž dobrým, průměrným reprezentantem se domnívám být, mohu Vám, pane Peroutko, jenom poděkovati, že jste otiskl články p. Pribičeviče. Je to jediný způsob, aby se nadobro obnažila myšlenková a politická ubohost tohoto politika a aby padla ještě jedna z legend jihoslovanského politického života. Dnešní jihoslovanský režim, postupuje nerozumně proti p. Pribičevičovi, ve skutečnosti šel proti sobě. Stejně tak i p. Pribičevič. A proto vítáme každého, kdo mu jakýmkoliv způsobem umožní, aby se ukázal v plném světle. „Přítomnost“ se o to hodně zasloužila.

Jsem, pane Peroutko, Vám zcela oddaný *Milenko Z. Tomić*.

II.

Přihlašuji se, že jsem to byl já, ne Peroutka, kdo informoval čtenáře „Přítomnosti“ o p. Pribičevičovi v několika úvodních řádcích, které vyvolaly dlouhou polemiku, svrchu uveřejněnou. Proto chci také odpovědět na tuto polemiku. Pisatel byl zřejmě velmi popuzen. Proto se tak ze široka rozepsal, ačkoli mohl být stručný. Pisatele zřejmě zlobí, že p. Pribičevič byl označen za muže „zvučného jména“. Může se zlobit ještě více, ale tím nic nezmění na skutečnosti. Pribičevičovo jméno je zvučné. Ozývá se v jihoslovanské politice od devadesátých let minulého století, a je jen hrstka jihoslovanských politiků, kteří by byli tak známi doma i v cizině jako Pribičevič. Je trochu komické, jak pan Tomić pokouší se dokázat, že p. Pribičevič netlumí názory jihoslovanské oposice. „Přítomnost“ ostatně nenapsala, že Pribičevič je mluvčím celé jihoslovanské oposice. Ale to jsou malichernosti. Je možno, že se Pribičevič rozchází v mnohém s druhými jihoslovanskými oposičníky, ale sám p. Tomić přisvědčuje, že se všichni shodují v odporu proti režimu. A to je nejdůležitější v tuto chvíli. Z toho, co pan Pribičevič napsal proti diktatuře a o potřebě demokracie, nebylo ostatními opo-

sičními politiky nic dementováno. Je marno namlouvat nám, že mluví jen za svou osobu, a je sotva vkusné, přesvědčovat nás, že tak činí k vůli své osobě. Pravda, mnoho bývalých stoupenců Pribičevičových přešlo do služeb režimu, snad jich bylo poměrně více než z jiných stran, ale stejně je pravda, že Pribičevičovi zůstalo věrno několik mužů, kteří nejsou méně schopní a charakterní. Ostatně tu nerozhoduje počet, nýbrž především mravní kvalita. Nemohu říci určitě, kolik by p. Pribičevič získal ve svobodných volbách. Ale znám aspoň tolik náladu mezi prečanskými Srby, abych klidně předvídal, že při volbách bez násilí, útisků a podvodů, že při takovýchto volbách, před nimiž nynější bělehradští vládcové mají panickou hrůzu, přihnulo by se k jedinému Pribičevičovi daleko více voličů než ke všem nynějším ministrům a poslancům, kteří se kdysi hlásili k samostatné demokratické straně, dohromady. I to je třeba, aby věděla československá veřejnost. Ostatně nebude již dlouho trvat, a veřejnost se přesvědčí, má-li pravdu „Jihoslovan, dostatečně zasvěcený do jihoslovanského politického dění“, nebo já, Čechoslovák, který z povzdálí kriticky a bez jakékoli předpojatosti sleduje od let jihoslovanské poměry.

Na připomenutí „Přítomnosti“, že Pribičevič vedl za války zápas za osvobození a sjednocení, odpovídá p. Tomić vážným obviněním, které má poskvřnit Pribičevičovu čest. Není mně známo, přijímal-li za války Pribičevič plat, patřící klubovnímu tajemníku v maďarské sněmovně. Nemyslím p. Tomić, že takové věci se jen nenaznačují? Proč nepoví naplno, co o tom ví? A proč rovnou nedokazuje? Ví, že pan Pribičevič byl za války internován v Pešti. Nevím, jak tehdy žil, ale vím, že právě tato internace znemožnila mu politickou aktivitu. Sotva se uvolnil, zahájil otevřený boj proti monarchii. Ze to bylo až ke konci války, nebylo jeho vinou. Nikdo neoddisputuje historickou skutečnost, že Pribičevič prohlásil odtržení od Rakousko-Uherska a že se zasloužil o rychlé spojení s Bělehradem. V zá-pase o národní osvobození a sjednocení hrál vynikající úlohu a prokázal svému národu dobré služby.

Diktatura zavřela a mučila Pribičeviče. Jistě, že to byla hloupost bělehradských vládců. Příčinou bylo oposiční smýšlení Pribičevičovo. Všechno ostatní, co vykládá pan Tomić, je ve-dlejší, a až příliš nervosní.

Znám velmi dobře, co p. Tomić připomíná z Pribičevičovy ministerské minulosti. Jeho postup proti Charvátům, jeho upří-lišněný poválečný centralismus otevřeně jsem před lety kriti-soval v našem tisku. Ale zatím co se Pribičevič už na podzim r. 1927 smířil s Radičem, uznáváje nutnost dohody s Charvátý a zhoubnost bělehradského centralismu, diktatura utužila cen-tralismus a znovu roznitila charvátsko-srbský antagonismus. Pribičevič dospěl k lepšímu názoru — má dobré právo ke kri-tice.

Pana Tomiče nezajímají vývody Pribičevičovy. Ale nás velmi zajímá, co Pribičevič pověděl o svých audiencích a návrzích. Dokazuje to, že diktatury nebylo v Jugoslávii třeba. Vědět to je tím důležitější, čím je zřejmější, že diktatura přivedla zemi do stavu horšího než byl před ní.

Pan Tomić (musí být aspoň to prozrazeno, že je to pseu-donym) přeje si vůdci se zdravými nervy, jejichž politické akce neřídí žlučový měchýř. Ale jeho dopis nenavzděčuje, že by měl svoje nervy a žlučník zcela v pořádku. Velmi se rozčilil, a psal tak, aby osobními invektivami zlehčil a potupil Pribičeviče. Udělal by lépe, kdyby klidně pověděl, v čem Pribičevič nes-právně — jak tvrdí — informuje. Když už se ozval, nemyslím, že je jeho povinností, aby se přičinil o správnou informaci čes-koslovenské veřejnosti? Velmi by se nám tím zavděčil, protože nám více než kterémukoli národu záleží na Jugoslávii.

Dr. Hubert Ripka.

dopisy

„Jednota nemajetných a pokrokových studentů“

V Praze dne 8. dubna 1932.

Vážený pane redaktore,

otiskl jste článek pana prof. Kozáka, ve kterém se také mluví o Jednotě nemajetných a pokrokových studentů. Prosíme Vás, abyste nám laskavě dovolil reagovati na něj několika poznám-kami.

Pan prof. Kozák mluvil 11. března na velkém všestudentském projevu na Vinohradech, svolaném Přípravným výborem Jednoty nemajetných a pokrokových studentů a vyslovil se velmi sympaticky o hnutí, které ve studentstvu představuje a organizuje Jednota nem. a pok. studentů jako obranu proti fašismu a proti znemožňování studia nemajetných studentů soustavně vzrůstajícím sociálním příkořím. Překvapilo nás proto nové stanovisko pana prof. Kozáka, který se připojuje k útokům proti nové organizaci, vedeným z pravého tábora studentského i politického. Prof. Kozák straší nás představami o zlých plánech komunistů na ovládnutí našeho hnutí. Můžeme říci, že pokud známe naše kolegy komunisty a pokud s nimi pracujeme nejenom v Přípravném výboru Jednoty nemajetných a pokrokových studentů, ale také v samosprávách kolejí ve fak. Spolku filosofů, nejsou to lidé lstiví a úskoční, kteří by přicházeli mezi nás s úmysly stranicko-zlištnými. Byli bychom velmi rádi, kdyby se pan prof. Kozák přišel někdy podívat mezi nás, aby poznal, jak loyální a kamarádské prostředí jsme si v Jednotě vytvořili, aby viděl, že se u nás nepěstuje ani trochu demagogie, ale že se poctivě a solidárně dohodujeme a shodujeme, jak máme hájit společné hospodářské, sociální, školské, kulturní a politické zájmy. Ze slov, která pan prof. Kozák pronesl na našem projevu na Vinohradech, vážíme si nejvíce rady (kterou celé shromáždění pozdravilo nadšeným souhlasem), „aby studenti nebyli loutkami, tahanými za drátky z politických sekretariátů“.

Ujišťujeme pana prof. Kozáka a jistě by to sám poznal, kdyby mezi nás přišel, že si nedáme diktovat ani od Polbyra, ani od jiných politických činitelů, ale vždycky budeme vítat každou akci politických stran, která bude našemu boji pomáhat. Nemáme takový strach z komunistických časopisů, abychom musili zakazovat jejich kolportáž na svých schůzích, hledáme svědomitě a kriticky, jak vést a orientovat své úsilí o nový společenský řád.

Litujeme, že prof. Kozák svými pochybnostmi o naší upřímné spolupráci pomáhá našim nepřátelům desorientovat mnoho z těch, kdo s námi sympatisují, ale věříme, že pan prof. Kozák, až pozná, že jeho obavy a pochyby jsou nesprávné, půjde s námi jako jeden z těch, které chceme mít mezi svými vůdci a pomůže nám v našem boji za společné zájmy nemajetného a pokrokového studentstva, za všechny naše sociální, kulturní a politické požadavky, za nový světový řád.

Abyste byl, pane redaktore, informován o našem hnutí, posíláme Vám program Jednoty nemajetných a pokrokových studentů a jsme s pozdravem Vám a panu prof. Kozákovi

Tisková komise Jednoty nemajetných a pokrokových studentů.

Dopisy o „Ní“

Ona!

Jak si Národe šťastný když se mužesh chlubyť muží věhlastnýma. Když ale zpějeme že nám se rodí místo vědátorů mrzací. sprazkneme ruce, pane Redl. pološte péro a svěste hlavu. To co Vy Narodu chcete vštěpovat ve 20 století to již bylo tisíce let před opicí nato neni třeba studie. Vám hlavně záleží že nemůžete z vaší nabídkou mít přístup mezi pořádní lidé tam že by vám dali boty. Jak jste psal že pak musíte být vzpokojen z prodáváčkou nebo švadlenou.

Myslíte že by rodiče trochu inteligentní dali na svojí dcerů

kožich který by kde jaká mola ožrala pak hledali hlupáka kderý by si jí vzal za ženů. Když chcete lid poučovat a radit jen to skuste na své kuži když máte a nebo budete mít dceru jesli vám je vaše žena a nebo bude vaše žena takovým od molů sežraný kožich se líbyt a nebo již se vám musí líbit tak stím buďte spokojeni Vy a neradťe druhému on si každý přec když se chce ženit sáhne po pořadným děvčeti a vaši rozum poslouchť nebude neb za mnoho nestojí. Že na vždy muže být zdrženlivou. Žena se nikdy rovnat muží nemuže neb každý měsíc při perjodě odchází jí to co muž nikdy zadržet nemuže

Sebe poznej — do 24 l. byla jsem neporušená tak muže každá žena (ač hezká) byť než se vdá jak květ Jabloňový Tělo jest povinno poslouchat hlavů a nenechat si ze sebe dělat v hospodě záchod. k stárny pak to každá na sobě shledá vše se vymstí. Nechtěla bych měnit v mém pokročilém věku na vše z vašema pře častně sestárléma babičky.

z úctou Myslící Kuchařka.

D o u š k a. Pane Radl vkeré pastůšce jste študoval? to jste viděl tám jak vodí kravy k býku ta by ste si přal aby Lid se proměnil k věři a V y by ste chtěl být tím hlavním

Býkem

(P o z n. r e d a k c e: Dodatečně prosíme své čtenáře i autora o dovolení, abychom mohli otisknouti tento dopis z lidu, který nás došel z Kladna.)

listárna redakce

Autor článku „Angličtina pro každého“, otištěného v minulém čísle „Přítomnosti“, Dr. Vočadlo, bude přednášeti o tomto tematě ve čtvrtek 14. t. m. v 7. hod. večer v anglickém reálném gymnasiu v Praze II., Mikulandská 5, kterýžto ústav pořádá též třicetihodinový kurs Basic English v době od 18. dubna do 16. června.

různé

Dubnové číslo měsíčníku *Lidská práva* obsahuje: Josef Bělina: Podkarpatská Rus — Zákaz Rudé pomoci — Horníci stávkují — Em. Rádl: Právo na vraha — Dr. Th. Gruschka: Honičky — Čeští medici v zajetí rasové teorie — Lidská práva nad vojenský zákon — Poznámky.

Upozorňujeme zdvořile, že k dnešnímu číslu jsou přiloženy šekové vplatní lístky Poštovní spořitelny, a prosíme o laskavé zaplacení nedoplatků a předplatného na II. čtvrtletí.
Administrace

EVROPA VOLÁ (RUMBA) a KLEOPATRA (TANGO)

od J. Ježka z antické feerie „Caesar“, která se právě hraje v Osvobozeném divadle, v interpretaci orchestru Osvobozeného divadla na deskách ULTRAPHON A 10437

Velký výběr

plnicích per

(Parker, Wagner, Waterman, Astoria, Mont Blanc atd.),

crayonů, zápisníků, soenecken a pod. psacích souprav a podložek; aktovek a jiných nepostradatelných pomůcek kanc. i technických má na skladě:

K. Vagner, Brno-Česka 16.

nové knihy

B. Hlaváč:

Mayerling*)

Rudolfův román s baronesou Vecserovou, tato patologická historie a nikterak vzácná měla své předchordí, do něhož rozhodujícím, ale velmi málo vhodným či šťastným způsobem zasáhl císař. Je to zároveň velmi zajímavý doklad k jeho povahopisu.

Při znamenité policejní službě, jakou si František Josef dovedl opatřit, je jisto, že věděl o každém kroku svého syna, ale neměl asi odvahu promluvit s ním vážné slovo o špatném poměru k princezně Štěpánce, máje na paměti málo utěšený poměr svůj k císařovně. Nepřikládal tedy liaisonsm Rudolfovým hlubšího významu, když věděl, jak jsou četny a jak rychle se střídají. Také o poměru s Vecserovou císař věděl, a bylo mu i řečeno, že tentokrát korunní princ si vede jinak, že jde patrně o věc vážnější.

Ale císaři pštrosí politika byla bližší a pohodlnější. Šlo mu daleko víc o korunního prince než o syna, jen politik myslel, otec necítil a, jelikož to nebyla politická věc, kázala diskretnost se do soukromých záležitostí neplést. Až teprve když přišel syn sám k otci, nastal okamžik, kdy František Josef zaujal stanovisko. Zas ale císař a ne otec. Rudolf žádal o svolení k rozvodu a souhlas k sňatku s Vecserovou. Líčil svůj nešťastný život, své utrpení vedle nemilované, nyní už nenáviděné ženy. Císař se zhroutil: rozvod budoucího císaře, věrného katolíka, ke všemu nemožný sňatek, snad dokonce sňatek morgantický, pragmatická sankce, papež, Rakousko, Maďaři! . . . to vše prolétlo císaři hlavou. Energické a apodiktické ne, nikdy! bylo zakončením této dramatické rozmluvy. Nepomohla přímluva císařovny, zejména když papež Lev XIII., na něhož se Rudolf obrátil a limine odmítl.

Zase promluvil císař a vložil Rudolfovi následky jeho počínání a snah, až se zdánlivě podařilo korunního prince obrátit. Císař měl velkou radost, že se mu tato osobní akce tak podařila, a dal ustrojit velkou hostinu, k níž pozval své přátele a i přátele Rudolfovy. Kdo se však k hostině nedostavil, byl korunní princ. Baronesa, o všem zpravená, pozvala prince na poslední dostaveníčko, na obvyklé místo, do loveckého zámečku Mayerlingu nedaleko Vídně.

Mayerlingská tragedie jest podnes záhadou. Ačkoliv uplynulo již více než čtyřicet let od onoho ponurého zimního dne, kdy po celé rakousko-uherské monarchii blesek rozletěla se zpráva, že korunní princ Rudolf jest mrtev, nevíme bezpečně, kromě tohoto fakta, ani dnes o mnoho více, nechceme-li ovšem připouštětí dohady a domněnky, slyšetí pověsti a dávatí víry nehodnovným. Je málo historických událostí, které by byly tolik ověšeny lží a výmysly, jako tento smutný příběh, z něhož jenom hlavní faktum nemohlo být změněno neb zastřeno. Jest tolik verzí, tolik variací v hlavních rysech i v podrobnostech, tolik kombinací o důvodech a motivech, tolik nedůvěry ke skutečnosti a tolik víry v pohádky, a hlavně: ještě dnes tolik zájmu, aby pravda nepřišla na světlo, že zatím nikomu není možno podatí autentičké vylíčení toho, co se stěho losudné noci či snad až jitra v loveckém zámečku, jehož jméno i skromný exteriur zná celý svět, jako jej dříve neznal téměř nikdo.

Německý žurnalista, Karl Tschuppik, vydal dvě knihy (František Josef I. a Alžběta Rakouská), v nichž píše také o smrti prince Rudolfa a sice poměrně nejstřízlivěji, shrnuje zaručená fakta a zprávy nejpravděpodobnější. Až na některé pochybnosti lze tu věřiti aspoň ve snahu po zjištění pravdy. Karl Tschuppik ve svém výkladu postupuje asi takto:

Ve středu dne 30. ledna 1889 přijel v devět hodin ráno na stanici jižní dráhy v Badenu u Vídně tryskem povoz, z něhož v největším spěchu vystoupil pán v loveckém obleku a vběhnou do kanceláře přednostovy, představil se jako hrabě Hoyos. Nutná státní záležitost příkazuje, aby se co nejrychleji dostal do Vídně, a proto žádal téměř ve formě rozkazu, aby byl vypraven zvláštní vlak. Přednosta byl pln rozpaků. Běží snad o vojenské opatření? Ale hrabě Hoyos naléhal jen důtklivěji, podotýkáje, že každá minuta je drahá, nelze-li vypravití zvláštní vlak, nechť je aspoň zadržén rychlík, který v půl hodině projížděl bez zastávky stanic. Podle instrukcí nebyl přednosta ani k tomu oprávněn. Tu se konečně hrabě Hoyos odhodlal k částečnému vysvětlění: korunního prince Rudolfa potkala při lovu nehoda.

Rychlík byl pomocí poplašných signálů zastaven a přivezl hraběte Hoyose do Vídně; s ním však také první zprávu o neštěstí, které stihlo korunního prince, a ta se rozzářila s neuvěřitelnou rychlostí nejen v hlavním městě, ale po celé monarchii.

Mnoho lidí vidělo a slyšelo, kterak hrabě Hoyos vyběhl z vlaku a vsednuv do fiakru poručil jeti do hradu. Ale také slova o princové nehodě, pronesená Hoyosem v Badenu, kolportovala se úředníky a zřízení dráhy na všechny směry; že běží o mimořádnou událost, bylo zjevno ze zastavení rychlíku.

Hrabě Bombelles, nejvyšší hofmistr korunního prince, byl zpraven

*) Z knihy B. Hlaváče: František Josef I., život — povaha — doba, vychází v sešitech v nakladatelství fy Fr. Borový v Praze.

nejdříve. Po něm hrabě Paar, generální pobočník císařův; ten radil, aby nejprve se šlo k císařovně. Byl tedy zasvěcen také baron Nopcsa, nejvyšší hofmistr panovnice. Ale ten nemohl se odhodlati předněst zprávu tak strašnou. Tu přítomné dvorní dámy se podvolily přivřítí císařovnu, a hrabě Hoyos vstoupil. Matka byla tedy první z rodiny, která musila vyslechnouti novinu pro ni jistě nejhoršší.

Císař, netuše ničeho, byl ve své pracovně, úzkém, tmavočerveném pokoji s vyhlídkou na vnitřní dvůr hradu. Kdo najde odvahu přijíti s takovou zprávou i k němu?

Uplynula hodina, než se zdrcená císařovna vzpamatovala a vzhopila. Poslala pro paní Kateřinu Schrattovou, člena dvorní čínohry, jedinou ženu, která byla císaři blízkou a snad jeho přítelkyní. Pak vstoupily obě do pracovny Františka Josefa.

Nevíme, jak císař přijal strašlivou ránu osudu. Zůstal však mezi osobami, které tvořily jeho intimní okolí, až do dvou hodin s poledne. Pak teprve dal rozkazy, které byly nejněžší: zpravití korunní princeznu Štěpánku, svolati na třetí hodinu k informaci ostatní členy habsburské rodiny, zredigovati oznámení pro říši, vyrozumětí panovníky a vlády v celém světě. Pak povolal ministry.

O půl šesté večer, kdy ve Vídni a v celé monarchii kolovaly již nejdřívejší pověsti, vyšlo zvláštní vydání úředního listu „Wiener Zeitung“ s touto zprávou o smrti Rudolfově:

„Nejasnější korunní princ odebral se především do Mayerlingu na hon, k němuž pozval více hostů jako prince Filipa z Koburga a hraběte Hoyose. Jeho c. k. Výsosti bylo však již včera poněkud nevolno, i musil se omluvit, že k ohlášené rodinné hostině ve dvorním hradě nemůže se dostaviti. Když na hon pozvaní hosté dnes ráno se shromáždili a nejasnější korunní princ se nedostavil, byli pojednou bolestně zdrceni hroznou zprávou, že nejjasnější korunní princ následkem mrtvice svoji šlechtnou duši vypustil.“

Telegramy na guvernéry oznamovaly, že Rudolf na honbě náhle zemřel, „pravděpodobně raněn srdeční mrtvicí“. Jenom depeše pro papeže určená neobsahovala ničeho o příčině smrti.

Papeži císař nedovolil telegrafovat lež, hlavně proto, poněvadž věděl, že bude potřebovat souhlas Svaté stolice k církevnímu pohřbu. Proto svatému Otci telegrafováno v neděli opatrně, že korunní princ je mrtev. Mitis, biograf korunního prince Rudolfa, uvádí znění onoho telegramu:

„C'est avec la plus profonde douleur, que je vous annonce à Votre Sainteté la mort subite de mon fils Rodolphe. Je suis sûr de la part sincère qu'Elle prendra à cette perte cruelle. J'eu fais le sacrifice à Dieu auquel je rends sans murmure ce que j'ai reçu de Lui. J'implore pour moi et ma famille la bénédiction apostolique.“

Když pak připuštěna oficiálně samovraždy, věděl František Josef, že s církevními kruhy budou potíže: obešel vídeňského nuncia i arcibiskupa a obrátil se na papeže přímo. I tam byly obtíže: rakouský vyslanec hrabě Revertera a zvlášť do Říma vyslaný hrabě Kuefstein, klerikální aristokrat štyrský s velkými styky v Římě, měli nemalou práci, než římské kolegium dalo dispens proti vůli kardinála Rampolli, státního sekretáře papežova. Při zádušní mši v kostele del'Anima hemžil se nekonečný počet státních a dvorních hodnostářů italských, ale z Vatikánu neúčastnil se služeb božích ani jediný funkcionář. František Josef dovedl zapomínat, odpouštět nedovedl: když šlo po smrti Lva XIII. o volbu papežovu, měl státní sekretář Rampolla největší šance. Rakouský císař uložil kardinálovi Puzynovi, aby před volbou prohlásil veto jeho proti Rampollovi, a státní sekretář se nemohl státi hlavou církve. Není více rakouského císaře a jeden z nástupců Lva XIII. zrušil i právo veta.

Tak tedy odešla do celého světa zvěst o náhlé smrti korunního prince „pravděpodobně následkem srdeční mrtvice“. Ale nikdo úřednímu listu nevěřil. Před sedmi dny viděli ještě korunního prince ve dvorní opeře, kterak seděl ve dvorní loži vedle otce a bavil se s ním vesele, a čtyři dny později, v neděli večer, 27. ledna, byl s korunní princeznou na soirée u prince Reusse v paláci německého velvyslancectví v ulici Metternichově; František Josef dostavil se tam také, neboť se slavily narozeniny německého císaře, a s ním i řada arcivévodů — nikdo z tolika svědků nepozoroval, že by Rudolf byl snad churav. Ostatně i mladý věk, 31 let, nenásvedčoval náhlé smrti, zejména když nebylo známo, že by princ stížen byl fysickou vadou neb chorobou, která by mohla mrtvici přivoditi.

Reportéři vídeňských i cizích žurnálů ovšem nelenili. Mayerling i celé okolí zaplavili zpravodajové, dychtívi, aby mohli telegrafovati aspoň drobtý, z nichž by přece mohli se zkonstruovati pravděpodobný obraz katastrofy, a naznačiti její příčiny. Ale nenalezli nic anebo skoro nic. Celé území mayerlinské bylo nepřístupno, uzavřeno četníky, ba co horší, všechno okolí zámečku bylo němé! Konec jest mlčení, mohlo se říci s Hamletem.

Zatím, ještě ve středu v noci, přivezli mrtvolu z Mayerlingu do Vídně.

Ve čtvrtek 31. ledna v šest hodin ráno sejmuli s rakve víko a František Josef uzřel mrtvého syna. Roztráštěná lebka byla ovázaná bandáží, rysy tváře byly však klidny, smrt nastala patrně okamžitě.

Císař, zůstáv u zvěcného dvě hodiny, povolal ministrpresidenta, hraběte Taaffe a pak generálního pobočníka hraběte Paara. Na odpoledne nařídil obdukcí mrtvolu, kterou provedli profesor Dr. Jan Kundrath a profesor Dr. Eduard Hofman za přítomnosti osobního lékaře císařova Dra Widerhofera a dvorní komise, která zavedla protokol. Nejvyšší hofmistr princův, hrabě Bombelles, oznámil oběma profesorům, že dvůr by si přál, aby příčina smrti, včera v úředním listě oznámená, byla potvrzena.

Lék proti krizi

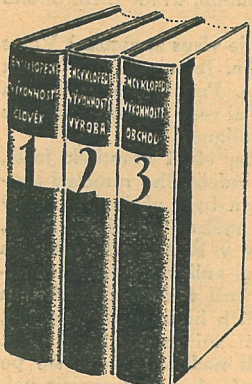
Žádný z nás nemůže rozřešit krizi pro celý svět. Ale každý může tak učinit *pro sebe sama*. Je-li majitelem jakéhokoli podniku, může ji rozřešit novodobými pra-

Doc. dr. inž. Stan. Špaček, přední průkopník vědec. metod v podnikání a redaktor svazku VÝROBA

covními a obchodními metodami, které vylučují ztráty při výrobě i obchodu a značně omezují podnikatelské riziko. Je-li úředníkem, tu může si osvojit znalosti odborníků a být také jako odborník placen. Právě takovým systematickým a praktickým dílem, jež to může umožnit, je soubor *znalostí nejlepších našich odborníků*, vydávaný pod protektorátem MASARYKOVY AKADEMIE PRÁCE

ENCYKLOPEDIE VÝKONNOSTI SVAZEK VÝROBA již vyšel

Svazky Encyklopedie výkonnosti jsou velkého osmerkového formátu 20 1/2 x 27 1/2 cm

35 vynikajících odborníků dává v něm v 39 pojednáních k dispozici všechny své praktické vědomosti o plánování výroby, o rozpočtové kontrole, o výrobě seriové a plynulé, o kontrole pracovních postupů a o všech jiných otázkách úspěšného řízení výroby. Svazek má 656 stran a o jeho jedinečné ceně svědčí již to, že je v něm zařadeno 460 diagramů a ilustrací, z nichž většina nebyla dosud u nás nikdy

uveřejněna. Po tomto svazku vyjdou v krátké době v obdobném rozsahu a ve stejné vzorné výpravě svazky OBCHOD a ČLOVĚK, jejichž obsahem bude vše, co vede k dosažení zisku na základě vědeckých předpokladů.

Bohatství vědomostí je předpokladem i bohatství peněz

Dosud nebylo u nás nikdy vydáno takové dílo, jakým je ENCYKLOPEDIE VÝKONNOSTI, o níž lze klidně říci, že má *cenу své váhy ve zlatě*. Cena rozsáhlého svazku v polokožené vazbě je při včasné subskripční závazné přihlášce, pro odběratele všech tří svazků 240 Kč. Dle dohody i na splátky. Nedejte si ujít tyto knihy, v nichž se můžete opravdu dočísti bohatství. *Vystříhněte a zašlete ihned připojený kupon svému knihkupci neb*

Nakladatelství Sfinx - B. Janda - Praha II - Karlovo 15

Zašlete mi svazek VÝROBA z Encyklopedie výkonnosti a zároveň se přihlašuji i k odběru svazků OBCHOD a ČLOVĚK. Za každý svazek vázaný v polokožené vazbě budu platit 240 Kč až po jeho obdržení.

(Nehodící se škrtněte.)

Jméno

adresa

Dvě důležité národohospodářské novinky!

1. *JUDr. Stanislav Režný:*

O indexech velkoobchodních cen. Knihovny Statistického obzoru svazek 26. 24 stran - - - - - Kč 5.—

2. *Prof. Dr. L. W. Pollak:*

Theorie u. Praxis der Periodogrammanalyse. Knihovny Statistického obzoru sv. 25. 12 stran - - - - - Kč 2.—

U knihkupců!

Fr. Borový, nakladatelství, Praha II.
Národní třída 18.

Repertoire Národního divadla v Praze

SOKLES KRÁL OIPIPI SLIDIČI

v překladu Ferdinanda Stiebitze
160 stran brož. Kč 12.—

U knihkupců!

Nakladatel Fr. Borový, Praha II., Národní 18.

KLENOTY ČESKÉ LYRIKY

Karel Toman

V. SOUBOR VERŠŮ:

MĚSÍCE - HLAS TICHÁ

V grafické úpravě a vazbě Fr. Kysely s titulovým emblemem J. Rambouska. Brož. 30 Kč, váz. 45 Kč.

Zvláštní vydání

číslované a autorem podepsané, tištěno na tuzemském ručním papíře s třibarevnými dřevoryty J. Rambouska. V kůži vázané 180 Kč.

**Dostanete u všech knihkupců a u firmy
FR. BOROVÝ
Praha II, Národní tř. 18**